Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXII. Ч. 03. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 21-го ЖОВТНЯ 1955. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, OCTOBER 21, 1955. No. 203. VOL. LXII.

МЕК АРТУР ДОМАГАВСЯ СОВЄТСЬКОЇ УЧАСТИ В ВІЙНІ ПРОТИ ЯПОНІЇ

СОВЄТИ НЕ ХОТІЛИ АТАКУВАТИ ЯПОНІЇ; ВОНИ ЗРОБИЛИ ЦЕ АЖ КІЛЬКА ДНІВ ПЕРЕД ЯПОНСЬКОЮ КАПІТУЛЯЦІЄЮ

Вашингтон. — Департамент оборони опублікував документи про війну на Тихому океані, які показують, що всі військові провідники американських збройних сил були за тим, щоб Совєти брали участь у війні проти Японії. Ці документи показують, що і генерал армії Даґлес МекАртур підтримував думку Об'єднаних Шефів Штабу, що совєтська атака на Японію є „основна" для того, щоб союзники швидше могли перемогти Японію. МекАртур висловив тоді думку, що совєтський виступ проти Японії зменшить риск і число втрат союзників у війні проти Японії. З документів виходить, що генерал армії МекАртур висловив цю думку вже після Ялтинської конференції, 18 червня 1945 року. (Конференція в Ялті відбулася в днях від 2 до 12 лютого 1945). Ці документи вияснюють непорозуміння, яке виникло після цьогорічної заяви генерала МекАртура, в якій він сказав, що президент Рузвелт не питався його про те, чи совєтська атака на Японію була потрібна. Коли б Рузвелт був звернувся під час конференції в Ялті до МекАртура, то він був би тоді заявив, що не треба робити великих уступок Совєтам за їхню участь у війні проти Японії, бо совєтська атака на Японію не потрібна. Та з опублікованих тепер секретних військових документів виходить, що цьогорічна заява генерала МекАртура не правдива, бо він ще в червні 1945 року був за тим, щоб Совєти виступали проти Японії. Справа участи Совєтів у війні проти Японії стала предметом партійної боротьби між республіканцями й демократами. Республіканці твердили, що демократичний уряд поробив завеликі концесії Совєтам за їхню участь в японській війні. Демократи заявляли, що уряд Рузвелта діяв згідно з поглядом військовиків, які домагалися совєтського виступу проти Японії. Між тими військовиками назвав сенатор Гебберт Г. Лімен генералів Айзенгавера і МекАртура. З опублікованих тепер секретних військових документів виходить таке: 1. Всі військові провідники, між ними і генерал армії МекАртур, були однодушно за тим, щоб Совєти брали участь у війні проти Японії, бо це зменшило б витрати союзників під час атаки на Японію, яка мусіла б виставити частину своїх дивізій в Сибірі проти СССР. 2. З цих документів виходить і те, що Совєти не хотіли брати участи в війні проти Японії. Аж на Тегеранській конференції, це значить в 1943 році, Совєти обіцяли, що виступлять проти Японії аж тоді, коли буде закінчена війна проти Німеччини. 3. Коли союзна офензива проти Японії на Пацифіку розвивалася з успіхом, тоді деякі військові кола думали, що можна буде і без Совєтів перемогти Японію, а то тим більше, що СССР відмовлявся дати інформації союзникам про свої бази на Сході, з яких можна б було атакувати Японію. 4. Але перед Потсдамською конференцією в червні 1945 року, всі американські військові кола знову заявилися за тим, щоб Совєти заатакували Японію. Між цими військовиками був і генерал армії МекАртур. 5. Між високими військовиками тільки адмірал фльоти Ернест Дж. Кінг не вважав, що совєтська участь у війні проти Японії є „незаступима".

Міжнародні Вантажники хотіли б вертатися до АФП

Ню Йорк, Н. Й. — Незалежна робітнича спілка Міжнародних Вантажників робить заходи, щоб вернутися до Американської Федерації Праці, з якої її викинули кілька років тому за корупцію її провідників. Американська Спілка Міжнародних Вантажників хотіла б вернутися до АФП „задніми дверми", це значить при допомозі своїх канадійських відділів, які тепер відбувають збори в Монтреалі. На збори до Монтреалу виїжджають голова і генеральний організатор цієї спілки з Ню Йорку — капітан Вільям Бредлі і Томас Ґлізон. Канадійський відділ мав би спершу об'єднатися зі Спілкою Погоничів, а через неї і з АФП, бо Спілка Погоничів належить до Американської Федерації Праці. Але голова Спілки Погоничів, яка об'єднує 1,500,000 членів,

Прибутки американських робітників за 10 років зросли на 75%

Вашингтон. — Статистичне Бюро департаменту торгівлі повідомляє, що прибутки американських робітників у 1954 році стояли на тій самій висоті, що в 1953 році, але на 75 відсотків вище проти 1945 року. Згідно зі звітом Статистичного Бюра, в 1954 році пересічний річний прибуток американського робітника становив 3,200 долярів. В тому самому році пересічний прибуток жінки - робітниці становив 1,200 долярів. Пересічний прибуток робітника в 1945 році становив 1,800 долярів, вже, впродовж 10-ох років його річний прибуток збільшився на 1,400 долярів, або на 75 відсотків.

В АМЕРИЦІ

● **На день 1 жовтня цього** року в 13-ох стейтах, які плекають рогату худобу, було її 3,458,000 штук, — на 18 відсотків більше як в минулому році. До цього числа належить тільки та рогата худоба, яка призначена на продаж.

● **Д-р Керров Палмер** з Федерального Уряду здоров'я повідомив, що останнім часом випробовується новий лік, який забезпечуватиме проти захворіння на туберкульозу тих людей, що мають нахил до цієї недуги. Новий лік може бути великим добродійством для всього людства.

● **Сенатська Підкомісія** закордонних справ, — як заявив демократичний сенатор Прайс Деніел з Тексасу — має дані про те, що китайські комуністи стараються поширювати серед американських збройних сил наркотики, щоб послаблювати здоров'я вояків ЗДА.

● **40-річний комуніст Деніел** Бук Шірмер, що чотири роки переховувався від влади, добровільно з'явився до суду. Шірмер був організатором і референтом „виховання" членів комуністичної партії в стейтах Нової Англії. Його товаришів уже давно засуджено за підривну діяльність супроти ЗДА.

● **56-річний генерал - майор** Вілллям Ф. Дін 31 жовтня ц. р. відходить на емеретуру. Під час війни в Кореї він був командантом 28-ої піхотної дивізії і попав у комуністичний полон.

● **Цієї зими** відбудуться спільні пробні вправи американської і канадійської протилетунської оборони. Під час вправ мають випробовувати радарову лінію „Вчасного Далекого Алярму", яку саме тепер викінчується в обширі Підбігунового кола.

● **Видавець** бразилійського щоденника „Коррейо да Манга", Павльо Віттенкурт заявив прилюдно, що він не приймає виклику на двобій сенатора Маґальгаеса, який почуває себе ображеним статтею, випущеною в цьому щоденнику. Павльо Віттенкрут висміває всякого роду поєдинки.

ПОМЕР ІВАН ГОДЯК, СВІТОВОЇ СЛАВИ АРТИСТ УКРАЇНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ

Іван Годяк

Тарзана, Каліф. — В середу дня 19 жовтня ранком, готуючись іти до праці, відомий американський актор, українець Іван Годяк, помер у своєму домі, в якому жив разом із своїми батьками Володимиром й Анною Годяками, братом Володимиром (молодшим) і сестрою, замужною за Миколою Сливою. Помер від серцевого удару (коронарі тромбозіс), на 41-му році життя і до останньої хвилини в повному фізичному здоров'ю. Покійний працював востаннє у 20th Century Fox Студіо. Народився Іван Годяк 16 квітня 1914 року в Питсбургу, де вже юнаком виступав в театральних виставах, що їх улаштовувала парохія й місцеві українські товариства. Закінчивши школу, почав працювати в радіо і в 1942 році підписав контракт з відомою фільмовою студією Метро-Голдвин-Меєр. Здобув признання і славу своєю ролею (разом з Таллюляг Бенкгед) у фільмі „Рятувальний човен". Згодом виступав на сцені в Ню Йорку і потому вернувся був знову до праці у фільмовій індустрії Метро-Голдвин-Меєр. Минулого року (1954) здобув найвищі похвали і признання своєю ролею ляйтенанта Марика у фільмі „Воєнний суд над бунтівниками з корабля Кейн." Крім того він широко відомий американській і світовій публіці своїми ролями в десятках інших американських фільмів. До останньої хвилини працював активно у фільмі і в день нежданої своєї смерти збирався саме іти закінчувати свою ролю в одному з чергових фільмів. Минулого тижня в Ню Йорку кінотеатри почали показувати фільм „Суд", в якому Іван Годяк грав ролю прокуратора. Був одружений від 1946 року з відомою акторкою Анною Бакстер, але подружжя не було щасливе і він розвівся з нею 9-го лютого 1954 року. З цього подружжя має тепер трьохлітню доньку Катерину. Добившись вершин слави, Іван Годяк ніколи не заперечував свого українського походження. Прибувши до Ню Йорку, Филаделфії, Дітройту чи Шикаґа завжди шукав контакту з українцями. Побуваючи свого часу в Шикаґо, взяв активну участь в маніфестації, влаштованій ЗУАДКомітетом, яка дала головно завдяки йому понад десять тисяч долярів для залишенців.

Всі американські часописи подали вістки і повідомлення про смерть Івана Годяка на перших стрінках разом з фотографіями Покійного і сценами з його фільмів. Майже всі підкреслюють українське походження цього видатного американского фільмового артиста.

Ніксон хвалить республіканців за добробут і мир в ЗДА

Ню Йорк, Н. Й. — Віцепрезидент Ричард М. Ніксон промовляв на прийнятті Товариства Інвестиційних Банкирів Америки в готелі „Волдорф-Асторія" в Ню Йорку і, відповідаючи на закиди демократів, заявив, що уряд президента Айзенгавера зовсім не підтримує великих підприємців, бо в країні панує тепер загальний добробут, хоч і немає війни. Ніксон пригадував демократичне гасло з 1952 року, коли демократи під час виборчої кампанії гордо заявляли: „Ви ніколи не мали такого добробуту, який тепер існує в цій країні за демократичної влади". Ніксон твердить, що тепер робітники заробляють стільки, скільки давніше ніколи не заробляли. А це сталося тому, що теперішній республіканський уряд веде „проґресивну і гуманітарну політику, не будучи зовсім соціялістичним." Говорячи про закордонну політику, Ніксон хвалив державного секретаря Джана Фостера Доллеса, який тепер їде знову до Женеви, маючи більше відповідальности на собі, якої не мав жадний державний секретар перед ним. Тепер коли мається випробовувати духа Женеви, казав Ніксон, народи світу очікують не слів, тільки діл, які підтримували би вже давніше сказані слова." Ніксон казав, що правдивий консерватизм завжди був поступовий, і мав підтримку більшости народу. Ті, які заявляють, що вони ліберали, тільки краще про це говорять, а республіканці — консервативні — краще діють в ліберальному дусі. Програма уряду Айзенгавера обрахована на 10 років, вона хоче розбудувати шляхи, школи, шпиталі, розбудувати міста, очистивши їх з нетрів, та запевнити добробут країні, і то під час миру.

Ярослав Стецько виїхав на Формозу

Мюнхен. — Часопис „Шлях Перемоги" з дня 16 жовтня подав з Мадриду датовану днем 5 жовтня вістку про те, що голова ЦК Антибольшевицького Бльоку Народів (АБН) Ярослав Стецько виїхав літаком до Тайпею на Формозі. Запросила його туди Антикомуністична Ліґа Народів Азії, до якої належать Китай, Корея, Філіппіни, Японія Сіям та інші. Проводив Я. Стецька на летовище в Мадриді амбасадор Національного Китаю в Еспанії д-р Ю Теу Чі. В повідомленні „Шляху Перемоги" подано теж, що в Тайпею Ярослав Стецько має відбути розмови з антикомуністичними діячами азійських країн та зустрітися теж з Чіянґ Кай-шеком.

„Не їдьте за нами!"

Буенос Айрес. — В серпні ц.р. виїхала, заґітована совєтськими емісарами і закликами комітету повороту „на родіну", разом з іншими теж одна білоруська жінка, залишаючи своїх батьків в Арґентині. Виїхала вона кораблем, що його винайняли Совєти і що на ньому вони мали повну владу. З цього корабля згадана білоруська жінка переслала через одного з англійських моряків такого листа до своїх батьків: „Дорогі Тату й Мамо; Як можете, не їдьте за нами, а залишіться в Арґентині. Коли ми вступили на корабель, відібрали нам зараз всі гроші, перстені і наручні годинники. Не позволяють нам доступити до нашого баґажу, а ми там маємо багато харчів. Кормлять нас „рибною" юшкою, але сліду риби в тій юшці нема. Ми голодні. Чоловіків від нас відокремили, і ми навіть не сміємо з ними говорити. Що далі буде — не знаю, але нічого доброго по тім усім чекати не можна. Не їдьте за нами!"

● **Буря на Балтійському морі** приспішила відплив 6-ти англійських воєнних кораблів, які відвідували Ленінґрад. Команда англійської фльоти побоювалася, щоб кораблі не наскочили на зірвані штормом міни, від яких і досі не очищено цілком Балтійського моря.

СЕНАТОР В. ВАЛ ВІДВІДАВ УНС І „СВОБОДУ"

Сенатор Василь Вал

Минулої середи, 19-го жовтня, в полудневих годинах відвідав Головну Канцелярію Українського Народного Союзу та приміщення В-ва „Свобода" канадійський сенатор українського роду, достойний Василь Вал, що тепер є членом канадійської делеґації в Об'єднаних Націях і перебуває в Ню Йорку. Сен. Вал був призначений на своє високе сенатське становище прем'єром Канади в липні ц. р. і це він уважає не тільки своїм власним великим вивищенням, але й не меншим признанням для українців Канади за їх вклад у розбудову і розвиток тієї країни. Сам сенатор Вал, народжений в 1911 році, син українських піонерів з Манітоби та довголітній управитель шкіл у Вінніпеґу, може бути прикладом і взірцем народженої на американському континенті української ґенерації, а українці Канади мають направду всі причини, щоб ним пишатись. Сенатор Вал говорить чистою, літературною українською мовою і має не тільки основне знання про Україну, але й знаменито орієнтується в актуальних українських проблемах. Відвідавши приміщення УНС і „Свободи", сенатор Вал дослівно стиснув руки пів сотні працівникам, часто руки, засмаровані друкарською фарбою. В розмові з членами Екзекутиви УНС і Редакції „Свободи", сенатор Вал живо інтересувався їхньою працею та репрезентованими ними інституціями, як і проблемами американських українців взагалі, а зі свого боку поділився з ними враженнями зі своєї праці в канадійському Сенаті, зокрема своїм теперішнім досвідом в Об'єднаних Націях. Сенатор Вал репрезентує Канаду в двох комітетах ОН. Він зокрема оповідав про свої зустрічі із совєтськими делеґатами, в цьому й з тими, що репрезентують підсовєтську Україну і що теж зі свого боку виявили чимале зацікавлення „канадійським представником, що говорить по-українськи". В Об'єднаних Націях сенатор Вал є від приблизно 3-ти тижнів та, користаючи із свого побуту в Ню Йорку, часто відвідує українські інституції й імпрези. З початком листопада він буде почесним гостем на бенкеті з нагоди 50-ліття праці зорганізованої української громади в Ню Йорку. Разом із сенатором Валом перебуває в Ню Йорку й його дружина Ольга, теж канадійська українка, що як і Сенатор, бездоганно володіє українською мовою й живо інтересується українським життям та справами. УНС і „Свободу" відвідав сенатор Вал в товаристві відомого нашого нюйоркського архітекта інж. Ястремського, свого близького приятеля ще з юнацьких років. Становище сенатора в Канаді відповідає становищу лорда в Англії і є досмертне. Проте, це високе становище і зв'язані з ним почесті в нічому не змінили дружньої і безпосередньої та справді демократичної поведінки сенатора Вала. Навпаки, вони, виходило б, ще тільки її підкреслюють. Сенатор Вал — це справді „наш Сенатор" у кожному відношенні.

ОН не всилі вибрати одного члена Ради Безпеки

Об'єднані Нації. — В Генеральній Асамблеї Об'єднаних Націй не було ще такого прецеденсу, як тепер, що вона не всилі вибрати на звільнене місце в Раді Безпеки нового її члена, бо не можна зібрати на жадного кандидата потрібних дві третини голосів. Рада Безпеки складається з 11 членів, при чому 5 має постійне місце (ЗДА, Англія, Франція, СССР і Китай) і 6 перехідне членство, з вибором що два роки. ЗДА підтримували кандидатуру Філіппін, а Совєти — Польщі. Коли ж показалося в минулотижневих голосуваннях, що Польща не має виглядів на вибір, то Совєти відкликали її кандидатуру й висунули кандидатуру Юґославії, як ніби компромісову. ЗДА й Англія не погодилися і Філіппіни залишились далі кандидатом. Найбільшу кількість голосів дістали Філіппіни (31), але замало для вибору, бо Юґославія дістала 27. На внесок американського делеґата амбасадора Кебот Ладжа відложено вибір члена Ради Безпеки на „пізніше", а тим часом переведено вибір Економічної і Соціяльної Ради. Совєтський делеґат Кузнецов зажадав, щоб при виборі до тієї Ради застосувати теж принцип конечности двох третин голосів. Цей внесок перепав 37 голосами проти 6, після чого вибрано ЗДА, Канаду, Індонезію і Юґославію, а ще дві держави виберуть на найближчому засіданні. Тому, що амбіції Юґославії ніби вже трохи запокоєні її вибором до Економічної і Соціяльної Ради, то деякі держави, які голосували на неї до Ради Безпеки, тепер мабуть перекинуть свої голоси в користь Філіппін, кандидата З'єдинених Держав.

Англія дивиться песимістично на вигляди Женевської конференції

Лондон. — В англійських політичних колах викликали деяке здивування оптимістичні завваги віце-президента Ніксона й державного секретаря Доллеса щодо виглядів конференції 4-ох міністрів закордонних справ „великої чвірки", які 27 ц. м. з'їдуться в Женеві. Англійські політичні кола — пишуть часописи — ставляться, навпаки, дуже песимістично до тих виглядів, реалістично оцінюючи ситуацію. Совєти, мовляв, не підуть на об'єднання Німеччини, при чому головною причиною їхньої опозиції не є ані острах перед німецькою армією, ані союз Німеччини з Заходом, тільки острах перед політичними наслідками вільних виборів до всенімецького парляменту, які мають стати підставою об'єднання. Совєтські достойники здають собі добре справу, що в таких вільних виборах комуністична німецька партія зазнала б страшної поразки й комуно-німецький уряд з цілим його режимом просто через ніч щезли би. „Як ми пояснимо нашому народові приявність в Москві екзильного східньо - німецького уряду?" — мав щиро спитати Хрущов одного з західніх дипломатів під час однієї розмови на цю тему. Далі, Москва боїться, що коли вона погодиться на переведення вільних виборів і на відбудову всіх демократичних свобод також на терені сателітної Східньої Німеччини, то це матиме страшні для Москви психологічні наслідки в усіх інших сателітних державах середньої Европи.

ЗАХІДНІ АМБАСАДОРИ В УКРАЇНІ БУДУТЬ АРҐУМЕНТОМ У ЖЕНЕВІ

ЗДА Й АНГЛІЯ ГОТОВІ ВІДКРИТИ АМБАСАДИ АБО БОДАЙ ГЕНЕРАЛЬНІ КОНСУЛЯТИ В КИЄВІ Й МІНСЬКУ

Лондон. — Державний секретар Дж. Ф. Доллес і англійський міністер закордонних справ МекМіллен імовірно заторкнуть справу дипломатичних чи бодай консулярних безпосередніх взаємин з УССР і БССР на Женевській конференції міністрів закордонних справ „великої чвірки", що розпічнеться 27-го ц. м., — довідується лондонський кореспондент „НЙТаймсу" Дрю Мідлтон. Він твердить, що „від якогось часу" ця справа „дратує" західніх закордонних міністрів, чому властиво совєтський уряд ворожe ставиться до ідеї встановлення безпосередніх дипломатичних взаємин Заходу з Совєтською Україною і Совєтською Білоруссю, коли ті дві „автономні" — як називає їх той журналіст — республіки є членами Об'єднаних Націй. Доброю нагодою для зактуалізування цієї справи дає третя точка денного порядку згаданої недалекої конференції, яка говорить про покращання чи затіснення контактів поміж Заходом і Сходом. Захід, мовляв, уважає, що „свобідним контактам і обмінові" (інформаціями) — добре прислужились би західні консуляти в Києві й Мінську, „якщо встановлення там повних дипломатичних місій було б поставленням занадто великих вимог до закордонних міністерств названих двох республік." Як відомо, справа встановлення в столиці УССР американської амбасади була змістом т. зв. резолюції ч. 58, яка була предметом докладного розгляду й переслухань окремої підкомісії Конґресу, під час яких вислухано також опінії кількох чільних українських діячів в ЗДА.

„Захід після Женеви відпочиває, а Совєти діють"

Вашингтон. — Демократичний сенатор Майк Менсфілд, звітуючи на Сенатській Комісії Закордонних Справ про „дух Женеви" та про вплив Женевської конференції на західню політику, між іншим, заявив: „Захід після Женеви відпочиває, а Совєти діють". Менсфілд твердить, що Совєти здобули в Женеві перемогу і тепер її капіталізують, а західні держави відпочивають в „фальшивій атмосфері миру". Женевська конференція, на думку сенатора, зовсім не зблизила світ до миру, бо комуністи не зреклися основної цілі своєї політики — опанування світу. Сенатор Менсфілд рішуче остерігає ЗДА проти роззброєння, поки не буде певности, що й Совєти це зроблять. Совєти повідомили світ, що зменшують свої збройні сили на 645,000 вояків. Але вони навіть після такої редукції матимуть 175 дивізій, тобто 4,000,000 вояків. Захід не повинен піти на цю совєтську принаду. Якщо все ж таки так станеться, то винні будуть самі західні держави. Головна ціль совєтської політики розбити НАТО. І є усякі познаки, що це їм частинно вдасться, заявив сенатор Менсфілд.

Княжна Марґарет стрічає перешкоди в своїх подружніх плянах

Лондон. — Княжна Марґарета, молодша сестра королеви Єлисавети II, була разом з королевою, її чоловіком князем Единбурґом і своєю мамою королевою - вдовою Єлисаветою на прийнятті в архиєпископа з Кентербері, д-ра Джофрі Фішера, дійсного голови Англійської Церкви. На тому прийнятті були теж всі єпископи тієї Церкви. Церковна єрархія на чолі з названим архиєпископам противиться подружжю Марґарети з капітаном летунства Тавнсендом тому, що Тавнсенд розведений і його колишня дружина ще живе. Вона вийшла заміж і має при собі двоє дітей з подружжя з Тавнсендом. Хоч офіційно Церква ще не висловилась в цій справі, проте арх. Фішер недавно сказав у проповіді, що життям молоді мають керувати моральні й релігійні принципи, а не особисті бажання. Справа ускладнена тим, що номінальним головою Англійської Церкви є кожночасний англійський монарх, отже сестра Марґарети, Єлисавета II, не може піти проти становища єпископату. Противником подружжя Марґарети з Тавнсендом є також буцім то князь Единбурґу, дармащо недавно появилась сплітка, що це саме з його ініціятиви капітан Тавнсенд відвідав був в минулому тижні Марґарету і королеву вдову в їх лондонському палаці, де вони мешкають разом. Прийняття в арх. Фішера відбулось з нагоди повної відбудови поруйнованої в останній війні каплиці. Княжна Марґарета, як взагалі ціла королівська родина, стояла завжди в гарних взаєминах з арх. Фішером. На тому прийнятті напевне — здогадуються часописи — була заторкувана ця дразлива справа.

В СВІТІ

● **Замовлення зброї Єгиптом** в Чехословаччині має тим часом такий наслідок, що і єгипетський і ізраїльський уряди звернулись до своїх народів за „внутрішніми позичками" та пожертвами на фонд зброєння. Перший тиждень після проголошення в Єгипті цього звернення дав $1,000,000, при чому найбільша в Каїро департаментова крамниця, власність жидів, дала пожертву в сумі понад $20,000. Ізраїльський уряд і парлямент звернулися до жидів в усьому світі — купувати для Ізраїлю зброю. Ця акція розпочнеться мабуть, в найближчих днях.

● **В Анкарі,** Туреччина, на конґресі демократичної партії вибрано знову партійним лідером теперішнього прем'єра Мендереса і рішено, що посли, які були вибрані з партійного списку і потім виступили з партії, тратять посольські мандати. Це стосується 19 послів демократичної партії. З цього приводу виникла велика авантура на з'їзді і 60 його членів демонстративно покинули залю.

● **У Констанці,** чорноморському порті Румунії, повно московських большевиків, цивільних і військових, совєтських вантажних авт і війська, хоч у самій столиці Румунії, Букарешті, їх не видно. Повідомляє про це кореспондент „НЙТаймсу" Джек Реймонд, якому дозволено поїхати до Констанци. В'їзд до Ясс у Бессарабії, Ґалацу та центру румунського нафтового промислу Плуешті, розбудовано колись американським капіталом, цьому кореспондентові заборонено.

● **До Фрідленду,** великого табору, через який переходять німецькі поворотці з Совєтів, прибуло від 6-го ц. м. до останнього вівтірка 5,000 кол. німецьких старшин і вояків, які 10 років провели в совєтському полоні. Німці мають надію, що большевики звільнять більше число полонених, як обіцяли.

● **У Каїро** в незручну ситуацію попали 4 американські сенатори. Ідучи, разом з американським амбасадором, до палацу прем'єра Гамаля Абдель Нассера, вони побачили на сходах гуртом єгиптян, а серед нього карлика в барвистому одязі, що потрясав карнавкою. Рішивши, що це якась збірка на добродійні цілі, сенатор Салтенстолл й інші вкинули в карнавку монети. Виявилось, що це шейк Ахмед Салем, „найменший із шейхів у світі", збирав публічно гроші на фонд закупу в комуністів зброї.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES.	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3. N. J.

КЛОПІТ ІЗ САМОВИЗНАЧЕННЯМ

Проблема самовизначення народів — це, можна сказати, головна проблема міжнародної політики та першопричина її клопотів. У яку частину світу не заглянути ,яку політичну проблему не розглядати, завжди можна дійти до її дна: вимога і заперечення самовизначення, що рівнозначні з волею і неволею, обороною і агресією, миром і війною. Нічого дивного, що ця проблема опинилась і викликала багато суперечностей також і на форумі Об'єднаних Націй в її чисто теоретичній площині.

Комітет соціяльних, гуманітарних і культурних справ Генеральної Асамблеї розглядає тепер справу міжнародного договору про людські права, в проєкт якого включено й постанову про самовизначення. Тим часом, генеральний секретар ОН на одному з останніх засідань цього комітету виступив з пропозицією відділити цю постанову і виключити з того договору, з уваги на суперечності, що їх вона викликала між поодинокими членами ОН. Ці суперечності завели в „мертву точку" і всю справу міжнародної конвенції про людські права, проєкт якої вже дев'ять років як готовий. Щоб зрушити справу з місця, генеральний секретар запропонував відділити справу самовизначення і передати її окремому комітетові ,який розглянув би її „саму в собі" і евентуально приготовив у цій справі спеціяльну декларацію.

У чому полягають теоретичні суперечності на тему самовизначення? Справа відноситься до того, як самовизначення назвати: „правом" чи „принципом". Проєкт договору-конвенції про людські права складається з двох частин, у першій з яких говориться про громадянські і політичні права, а в другій — про господарські, соціяльні і культурні. В одній і другій частині говориться на початку про „право всіх народів і націй на самовизначення" та про відповідальність і обов'язок усіх держав „сприяти здійсненню цього права". Цю постанову вписано до проєкту на рекомендацію Генеральної Асамблеї чотири роки тому.

Тим часом, Британія, Голляндія, Австралія і Бразилія запропонували цю постанову викреслити з проєкту договору, мотивуючи тим, що „принцип самовизначення" ввійшов у підписаний всіми членами чартер Об'єднаних Націй. З'єдинені Держави здержались від коментарів у цій справі, але також висловились за викреслення постанови з проєкту договору, за чим висловилась і більшість західньо-европейських країн.

Інше становище зайняли комуністичні представники, а з ними й представники більшости азійських, арабських та південно-американських країн. Вони обстоюють, що самовизначення є „правом".

Очевидно, що в розгляді й підході до цієї проблеми не можна орієнтуватись тільки на країни, які є за або проти тієї постанови. З досвіду бо відомо, що становище совєтського представника в ОН саме в таких проблемах має виключно пропаґандивний характер і не має нічого спільного з дійсним відношенням Москви до тих проблем і її практикою. Для Москви теорія є законом, хоч би вона була найбільш суперечна з дійсністю. Совєтська теорія каже, що при комуністичній системі „жити стало ліпше", і це треба повторювати навіть над трупами тих, що померли з голоду. А втім, для Москви — як це загальновідомо — кожне, навіть найбільш урочисте, приречення і кожний договір не варті того паперу, на якому вони списані.

В кожному разі, через розбіжності поглядів на інтерпретацію поняття самовизначення, опинилась у „мертвій точці" й сама міжнародна декларація в цій справі. Поняття і його інтерпретація чи ближче означення не є справою маловажною, щонайменше не є такою в західньому світі. Знаємо, що справа інтерпретації Конституції З'єдинених Держав — найбільш відповідальний обов'язок Найвищого Суду ЗДА і що від цієї інтерпретації дуже багато залежить. І тому ,залишаючи інтерпретацію поняття самовизначення фахівцям, і з уваги на те, що принцип самовизначення увійшов у чартер ОН, набирається переконання, що було б ліпше ,якби цю основну проблему міжнародної політики ,проблему самовизначення, оформити не припадково, як вступ до іншого договору, але основно і як саму для себе.

Інша справа, що від оформлення цієї концепції не стане ані тепліше ,ані холодніше все ще багатьом народам, самовизначення яких брутально потоптане або заперечене. Бо суть не в оформленні ,а в практичному поступуванні. Самовизначення — в нашому розумінні і переконанні — повинно бути рівночасно принципом, правом і законом, заперечування ,нехтування і топтання яких має бути трактоване як злочин проти людства ,бо це — першопричина всіх найбільших лих ,що на людство спадають.

ТУРБОТИ ФРАНЦІЇ

Перемога прем'єра Едгара Фора у французькому парляменті — це тільки один промінчик серед захмареного політичного овиду Франції. В минулому тижні всі часописи в світі писали про важкі турботи, що їх мав Едгар Фор: з Об'єднаними Націями, з арабськими партизанами в Марокко й Альжирі, тамошніми французькими колоністами, з власними бунтівничими міністрами, з парляментом, з ворохобними резервістами, з неслухняними німцями в Зарщині, з міщанською масою громадян, що цікавиться тільки своїми доходами й податками, але має імперіяльні амбіції, з вічним бюджетовим дефіцитом, з командантурою НАТО, якій не подобається забирання військ з Европи до Африки, і з проблемами найближчої Женевської конференції „великої чвірки". Але насправді це не були клопоти одного прем'єра, хоч безпосередньо річ ішла про те, чи він залишиться на чолі державного уряду, чи ні. Це були турботи Франції, бо сам факт, що рішалася доля вже 21-го з черги уряду, який ієнус в 4-ій Французькій Республіці заледве від 23-го лютого ц. р., та що аж 21 уряд потрібний був Франції впродовж останніх восьми років, — аж надто яскраво характеризує стан непевности влади у Франції й хиткости тамошніх політичних відносин.

Під час ,коли в паризькому парляменті велась 5-денна дебата ,яка так вимотала нерви Едгарові Форові, що він, забувши свій первісний апель до послів — зберігати спокій і рівновагу — сам кричав, закидав опозиції дволичність і поставив руба справу довір'я, — у тому часі президент Франції П'єр Коті з притиском поручав у своїй промові в Дюнкірхен дальшу реформу існуючої конституції Франції. Він рекомендував скріплення виконної влади й обмеження прав і компетенцій парляменту, бо, мовляв, тільки запевнення більшої тривкости уряду може піднести престиж Франції в очах власних громадян і зовнішнього світу. Але й у цьому саме суть перманентної кризи Франції: французький нарід так страшенне настороженний проти всяких найменших можливостей узурпації влади „сильними" людьми, що рад піддавати уряд якнайбільшій контролі парляменту. Разом з цим, не маючи внаслідку вічно змінливих урядів послідовної політики у внутрішніх та закордонних справах ,отже не маючи через те поваги у світі, французький обиватель має амбіції, щоб Франція була такою впливовою у світі імперією, як була, напр., за Людвиків, Наполеона чи Пуанкаре, Клемансо і Бріяна. Він забуває, що часи змінилися, змінилося відношення міжнародних сил і змінилися потенціяльні можливості самої Франції.

При кожній отакій кризі світова преса повна статтей про Францію і французів. Голоси критики доходять аж до характеризування Франції, як „гнилої" країни, занархізованої і скомунізованої. Очевидно, що це грубе переборщення і фальшиве представлювання тієї країни не тільки прастарої культури, але й сучасних її вартостей і джерел сили. Такий знаменитий знавець Франції і її політичних відносин, як Гарольд Каллендер, що понад 25 років звітував про неї на сторінках „НИТаймсу", не піддає в найменший сумнів, що Франція здібна успішно перебороти й усі свої теперішні турботи та розв'язати всі складні проблеми, бо, мовляв, вона має подостатком економічних і людських джерел, має подостатком інтелігенції, науковців, технічних фахівців ,робітників. Треба їй „тільки" тої політичної єдности ,яка вже існує там у відношенні до державницького патріотизму. Французи в масі не є ані анархістами, ані революціонерами. Вони воліють певний й скромний прибуток, аніж великий зиск здобуваний коштом рисковної авантюри. Відомо, що їхня „радикально-соціялістична" партія є партією радше поміркованого „дрібного" міщанства, а французькі соціялісти є куди менше соціялістичні, як англійські „бівеністи". Але француз не любить „сильного" уряду, щоб він не тицяв свого носа в його ,приватні' справи, якими він уважає також справи свого — доходового податку. А що водночас пересічний француз і не хоче воювати за Північну Африку, як не хотів воювати за Індо-Китай, і дуже чулий на великодержавницьку амбіцію, і не хоче зрозуміти, що престиж держави у світі нерозділько зв'язаний із тривкістю влади, то ці суперечності мусять раз-у-раз доводити до криз.

Едгар Фор не є винятком у французькому політичному світі своїми здібностями. Не менше здібним політиком на міру вже державного діяча був його попередник Мендес-Франс і не меншою індивідуальністю був попередник Мендес-Франса Лянієль. І такі післявоєнні прем'єри й парляментарні політики, як Шуман, Бідо, Рене, Маєр, Пфлемлен, Франсуа-Понсе, Піне і багато інших — це все люди вище міри зручних політикантів, освічені й досвідчені та з широким горизонтом. Кожний з них має свою рецепту на нинішню хронічну недугу Франції. Найпростіше сформулював свою рецепту Мендес-Франс, який теж має найбільші шанси відіграти поважну ролю в історії Франції: примірювати цілі Франції до її скромніших реальних можливостей та дотримувати зобов'язань, даваних однаково власним громадянам, як закордонному світові. Останнім найбільшим клопотом прем'єра Фора було власне те, що вправді французькі законодатці вставили до конституції Франції 3 департаменти Альжиру, як „інтеґральну" частину Французької Республіки, але відмовили альжирським автохтонам рівних із французами прав і пропорційної скількости послів у центральному парляменті. Мендес-Франс зумів ще накреслити плян поширеної автономії для Тунісії, чим він і його наступник Фор завели там спокій. Фор спробував продовжувати те діло на терені Марокко, але — після успішного закінчення переговорів з арабськими націоналістами з Марокко — стрінувся з безпардонною опозицією тамошніх французьких націоналістів, що живуть анахронічними поняттями про колонії та громадян різної кляси. У справі Марокко Фор дістав був величезну більшість, але тільки тому, що він поставив під голосування програму, а не власну особу. У справі Альжиру, хоч річ в засаді та сама, відношення сил було вже гірше. І тут і там треба було стосувати штудерну тактику і закулісову гру. Він виявив при цьому велику зручність, а його перемога може дати йому вдоволення, що врятував не тільки свою власну, страшенне невдячну „посаду", але й загрожений престиж Франції — на 10 днів перед Женевською конференцією „4-ох великих".

Мендес-Франс заявив, що хто ще тепер саботуватиме політику уряду Фора в справі Марокко й Альжиру, той буде зрадником Франції. Це сильний, але й трагічний зворот, коли зважити, що саботують його політику ті, які вважають власне себе найбільшими і єдиними патріотами. Коли в суботу цього тижня відбудеться плебісцит у Зарщині, який має виказати становище тамошнього німецького населення до Франції, то Франція знову — за теперішніми вістками — опиниться перед новим „клопотом". Не минувся теж ще престижевий конфлікт з Об'єднаними Націями, звідкіль відкликано французьку делеґацію у протесті проти тицяння носа ОН в альжирські справи. І таких клопотів буде вічно. Має їх кожна держава. Але має їх найбільше та держава, яка не вміла задовільно розв'язати проблеми власного устрою, пристосовуючи його до настроїв мас, а не до залізної конечности.

Ярослав Курдидик

ПРАГНЕННЯ ЗБРОЙНОГО БАЛЯНСУ

Багато хто з дипломатів західнього світу почали собі уявляти, буцімто Совєти прийшли до висновку, що навіть дуже злий і некорисний мир буде для них кращим, як корисна й добра війна... Всі дотеперішні непорозуміння виходять головним чином з того, що тоді, як на Заході для змальовування політичної дійсности уживають два чіткі кольори — білий і чорний, большевики мішають їх і роблять з них сірий, яким то кольором і намагаються замазувати свої дійсні задуми та дії. Не підлягає сумніву, що фальшивий мир, який пропаґують большевики, це тільки іншою формою колишній „мир у Мюнхені" і найпевніша запорука та прелюдія до нової війни.

Крім фальшивого миру, большевики лянсують ще й інші сантиментально - політичні справи. Для прикладу варто згадати хоч би їхнє вступання за колоніяльними народами. Це роблять большевики не тому, що щиро прагнуть їхнього визволення включно до самостійности, а тому, що мають добрі розрахунки й вигляди на поширення комунізму серед колоніяльних народів, жируючи на повній непоінформованості цих здебільша примітивних і політично незорієнтованих мас.

Чергове большевицьке „туманопускательство" — це питання повного роззброєння, про яке вони на весь світ горлають, але в міжчасі з усіх сил зброяться. Щоб переконати довірливих людей у своїй „добрій волі", большевики перевели ще два інші карколомні трюки. Перший — це виступ Булґаніна з пропозицією про взаємний обмін „інспекторами", а друге — пропозиція повернути ЗДА решту із 735 кораблів, що їх дала була Америка під час другої світової війни у формі ленд-лізу.

Ніде правди діти, ця остання пропозиція трохи здивувала урядові кола Вашингтону, чому то, саме тепер, після семилітньої інтервенції. так нагло большевикам „зм'якла совість"? Дехто добачає у цьому звичайну послідовність: були усмішки, а тепер, мовляв, прийшла пора на вчинки. І захлистуються від радости у своїй добросердечній наївності. Впарі із заявою про зворот кораблів, прийшло маленьке вияснення, що із загального числа 735 кораблів 318 було затоплено під час війни у морських боях, 230 так знищено, що їх не можна повернути, а із 186, які ще залишилися, большевики вже повернули 49. Всі повернені пароплави найменші тонажем і „оголені" з усього, що тільки можна було з них забрати.

На міжнародному форумі большевики для доброго враження почали звільняти решту німецьких полонених, а в ОН голосували великодушно за розгляд французької політики у Північній Африці. Кажуть, однак, що це голосування слід уважати за помсту большевиків на Франції за те, що вона не тільки не зайняла у політичній констеляції невтрального становища, а ще й перейшла на сторону здекляррованих антикомуністичних держав.

Та всі намагання большевиків у їх „поході доброї волі" прогоріли в одну мить коли вийшло на яву, що вони погодилися доставити Єгиптові зброю, не обмежуючи її ані кількістю, ані силою. Такі самі пропозиції, як Єгипет отримали й інші арабські держави, що були досі у сфері впливів Заходу.

Треба признати, що ця справа зовсім не сконстернувала західні дипломатичні кола, а тільки пригадала їм, що большевики, галасуючи про мир, розвішували свій дешевенький крамок на перших полицях, а за прилавками тим часом вели далі свою юдину роботу за старою схемою — шкодити Заходові де лише можна, а що найважніше — не допустити у світі до будь-якої політичної стабільности.

У західних дипломатичних колах починають добачати, що теперішньою тактикою миру і роззброєння большевики намагаються добитися зрівняння своєї збройної сили і осягнути баланс між Сходом і Заходом. За найбільш маркантний доказ цього слід уважати факт, що Совєти погодилися на те, щоб обмеження збройних сил перевести за ключем: СССР, ЗДА, червоний Китай — по півтора мільйона вояків, а Франція та Англія — по 650 тисяч кожна. Це дало б, згрубша розцінюючи, збройний баланс між Сходом і Заходом.

Та справа роззброєння перестає бути чимсь конкретним (хоч над нею дебатують завзято далі), бо на домагання большевиків, щоб американці зліквідували свої бази довкруги СССР, не заноситься, а останню заяву державного секретаря Доллеса, що, мовляв, ми почнемо роззброюватися тоді ,коли й інші це зроблять — не можна уважати за пусту фразу.

Як з усього цього виходить, большевики, не зважаючи на всі їхні трюки ,не доб'ються так легко гаряче бажаного ними балянсу збройних сил між Сходом і Заходом, тому справа правдивого миру у світі залишається нічим іншим, як тільки теоретичним, релятивним поняттям і побажанням.

Можна прийняти й таке твердження, що у часи атомової зброї одинокою запорукою абсолютного миру є свідомість її нищівного страхіття. Бо фальшивий мир не являє собою ніякого миру. Його можна уважати тільки за першу передумову дійсної війни. І щойно переможець у майбутній війні буде спроможний завести правдивий мир і лад у хаотичному світі.

ГРЕЦЬКИЙ „РЯТІВНИК БАТЬКІВЩИНИ"

Цю назву придбав собі цілком заслужено польовий маршал Александер Папаґос, прем'єр-міністер Греції, який помер на 72-му році життя. Це був вояк-кавалерист, повнокровний джентелмен, високоосвічений вчений ,який володів вісьмома мовами, знавець військової воєнної справи, політик та державний муж світового формату. А що найважливіше, — улюблений та заслужений син свого народу.

Від часу, як Папаґос перебрав керму державного життя в свої руки, скінчилися перманентні кризи грецького уряду, а було їх між р. 1945 і 1952 не менше, як двадцять. Як політичний діяч, стояв він на чолі партії Національного Об'єднання, яка в парляментарних виборах 1952 року здобула величезну більшість голосів, на 300 послів — 239 місць.

Назву „рятівник батьківщини" дістав Папаґос за врятування Греції від комунізму. В 1949 р. він закінчив переможно громадянську війну, яку спровокував грецький комуніст Маркос, висланець та наймит Москви. І те, що в Греції не стоять сьогодні при владі „народні демократії", а країна ця є членом Европейської Ради та Атлантійського пакту, завдячує вільний світ в першу чергу цьому великому мужеві .Перемога над комуністами, які в жахливий спосіб спустошили країну, була завершенням воєнних подвигів Папаґоса.

Александер Папаґос, син грецького генерала, абсольвент військової академії в Брюсселі, брав участь в Балканській війні у р. 1912/13 як чотар ,а вже в греко-турецькій війні в р. 1920/22 був шефом генерального штабу грецької кавалерії. Як майже кожний грецький кавалерист, був монархістом. То ж нічого дивного, що в реституції монархії у Греції в 1935 р. брав визначну участь. Після цього призначають його шефом генерального штабу всієї грецької армії, опісля генеральним інспектором і нарешті начальним командантом. В 1940 р., обсадивши Альбанію, Муссоліні хотів був продовжувати свій марш на Грецію. Папаґос відбив італійський наступ, і щойно гітлерівські війська примусили Грецію до капітуляції.

Перехід Папаґоса до політики припадає на час, коли між ним, з невияснених причин, і королем Павлом почалися непорозуміння. В 1951 р. склав він з себе начальну команду і перейшов у наступ на внутрішньому фронті, а саме — проти розпаношеного урядництва та корупції. На цьому фронті він також здобув перемогу. Створена ним партія Національного Об'єднання брала найдіяльнішу участь в цій боротьбі на внутрішньому фронті.

Після смерти Папаґоса Греція буде виставлена на важку пробу. Зокрема, згадана партія стоїть перед нелегким завданням.

Як належало сподіватися, новий шеф уряду Константин Караманліс вийшов з її рядів. Перед новим шефом уряду стоять важкі завдання, зокрема в ділянці закордонної політики. Справа Кипру, непорозуміння з Туреччиною, захитаний Балканський пакт — це все вимагає великого політичного хисту і такту.

Покійний „рятівник" батьківщини після капітуляції Греції, опинився був у гітлерівському концентраційному таборі в Дахав ,але його такт не дозволяв йому ніколи згадувати про цей факт. **Н.**

„НЕСМІЛИВІ КРОКИ"

Під таким заголовком вміщено в „Ізвєстіях" статтю, автор якої гостро критикує діяльність Львівського видавництва. Найбільше йому дістається за те, що воно й досі, „як показують факти, не має тісного зв'язку з передовиками сільського господарства". Де ж пак: „з 15 опублікованих у минулому році брошур 7 написали (?) передовики самі або в співпраці з фахівцями. А цього року з 9 брошур, що вийшли в світ, майстри колгоспного виробництва написали тільки три". Про продукцію цього видавництва читаємо: „Деякі автори, взявшись за узагальнення передового досвіду, не впоралися з своїм завданням. Є книжки, які навівають думку, що їх автори навіть не вивчили як слід той предмет, про який пишуть. Крім викладу давно відомих істин, в цих книжках нічого не знайдеш". Одна потіха для суворого столичного критика — брошура Анастасії Ногачевської. Її він дуже хвалить. А називається вона: „247 поросят від дев'яти свиноматок".

В ДИТИНСТВІ

Були плачі гіркі, на крик похожі,
І, як горох, великі теплі сльози,
І перші кроки до важких воріт,
І небосхил за ними — цілий світ.

Були й утечі наглі до кімнати
Від тіней, що хотіли налякати.
І сон після вечері за столом,
Або на вогкій призьбі під вікном.

І біль від пальця, збитого об камінь,
І жаль по гніздах, збурених грудками.
Та був і сміх, як дзвін, що родить даль,
Чи розсипається, немов корaль.

ВОЛ. СКОРУПСЬКИЙ

Ольга Мак

КОЛИ СКРИПІЛИ ВОЗИКИ...

(До десятих роковин призабутих подій)

(21)

Рушаємо всі до застави і прилучаємося до довгої черги: ще раз перевірка документів. Остання!

Я з острахом поглядаю на Марійку, по обличчі якої час від часу пробігають гримаси болю. Вона вже нічого не каже, але мама не перестає сердито бурмотіти. Вона й досі жалує, що не вернулася до Львова, де „чекає дитина", а натомість „повіялася з тією зварійованою Даркою" невідомо по що.

В черзі нервова температура доведена до максимуму, і всі з заздрістю поглядають на тих, що стоять попереду.

Шосе по високому насипі біжить на захід. По нашій стороні — большевицька застава, далі — невтральна зона, а за нею — застава англійська. Густа й широка черга поволі, крок за кроком, але все посувається, а мене з кожним тим кроком огортає гарячіша нетерплячка. Вірю й не вірю. Вірю, бо вже ніби все в порядку, і напереді нікого не затримують. А не вірю тому, що вже маю занадто багато гіркого досвіду й розчарувань. Марійка стиха постогнує, діти шарпають мене за спідницю і щось просять. Напевне їсти. Але я вже так звикла до того, що не звертаю на них уваги. Тільки все обраховую приблизно осіб і час, які ділять нас від межі, за якою воля і порятунок.

Вже небагато: може сто осіб. Потім вісімдесят. Потім сімдесят. Потім шістдесят. П'ятдесят. І...

Стоп!

— Больше не пускаєм! — несеться понад голови натовпу крик.

— Як?! Що?! Чому „нє пускаєм"?

Невідомо. Ніхто нічого не каже. Не пояснюють.

Та що ж це таке?! Прокляття якесь, чи що?

— Ну, Дарцю, може вже тепер вернемося? — їдко питає Марійка.

— Ая, Дарцю, звідси буде ближче вертатись... — докидає свого мама.

В мені починає накипати злість і на себе, і на заставу, і на цих двох жінок, що допікають мене на кожному кроці. З уст моїх готові зірватися дуже гострі слова, але я, замість того, щоб „від'їдатися", ловлю за руки дітей і пхаюся з возиком поміж натовпом наперед.

— О-о, дивіться на цю дурну! — свариться мама. — Вона також хоче людям через голови їхати!..

В черзі зривається хвиля протесту і обурених вигуків на мою адресу, так що я мушу трохи зупинитися. Але як тільки довкола заспокоїлося, знову протискаюся вперед. Німки лаються, заступають дорогу, мама й Марійка також щось там говорять, і я затримуюсь. Хвильку стою, вибираючи поглядом „найслабше місце" — та й далі вперед.

По півгодині таких маневрувань вибиваюся на самий перед черги. Бачу перед собою, як на долоні, смугу невтральної зони і англійську заставу по другій її стороні. Боженьку, як близько!.. А тут не пускають!.. Чи не розпука? Чи не знущання долі?

— Що ви думаєте робити, Дарко? — питає Марійка.

— Що? Тікати!

— Та ти здуріла зовсім?! — жахається мама. — Дивіться на неї! Вона буде тікати! От тільки зрушся з місця — то перестріляють всіх, як горобців — та й буде по цілій параді!..

Але я знаю твердо, що тут, на очах англійців, большевики не наважаться стріляти. Нема страху! Що іншого було десь там у Віттенбурґу, чи Люкенвальді, а що іншого — тут. Ні, стріляти не будуть! Можуть хіба впіймати і завернути. Це — найгірше, що ще може статися. Отже, рішаюся.

Вибравши зручний момент, коли вартові зайнялися відтисканням натовпу назад, я згинаюся і шмигаю з возиком під шлягбавм.

— Стой! Стой! Назад! — лунає позад мене.

— Фіґу з маком! — відповідаю крізь стиснені зуби і іду собі поволеньки далі.

Чую, що мама й Марійка ідуть також за возиком, хоч перед хвилиною так протестували. А за нами вирвалось ще три возики, і на большевицькій заставі зчинився рух.

Ще одна хвилина — і ми вже перед англійською заставою. Назустріч нам виходить якийсь височезний рудий англієць, широко розводить руки і щось кричить. Що він говорить — ми не розуміємо, але по рухах пізнаємо, що далі нас не пускають.

На цей раз я не почуваю ніякого страху, бо знаю, що стою на невтральній зоні і нічого поганого вже статися не може. Турбує мене тільки Марійка: ану ж справді надійшла її година, а тут ні шпиталю, ні лікаря. І тому я показую англійцеві на Марійку, згинаюся, морщуся і стогну, таким чином вияснюючи ситуацію. Англієць, здається, зрозумів, і страшно занепокоївся. Він ще енерґійніше замахав руками, почав показувати нам годинника, тикав пальцем кудись позад себе і все питав: „Андерстенд? Андерстенд?"

Еге, „андерстенд"! Власне, що нічого не „андерстенд". Я також тицяю пальцем позад себе в сторону большевицької застави, показую на дітей, маму, Марійку і кажу по-німецьки, що назад не вернуся. „Андерстенд?" Ні, англієць також не „андерстенд". Зате вигляд дітей говорить сам за себе всіма мовами. Рудий подивився на них, похитав головою, притьмом метнувся кудись, приніс булок, шоколяди, помаранчів, висипав те все у візок, і пішов.

Діти уминають булку з шоколядою, а ми стоїмо і чекаємо.

— Дарцю, — обзивається Марійка, — чого ми тут стоїмо? Вернімся ліпше самі, щоб нас потім не завернули силою.

— Що?! — накидаюся на неї. — Вас ще досі тягне назад?!

— Мене так спеціяльно не тягне, але побачите самі, що нас потягнуть.

— Марійко! — кричу зі злістю. — Я вже маю досить того! Хочете вертатись — вертайтеся! Але я не вступлюся звідси, хоч би мені довелося трупом впасти!

— Вам добре говорити, але я можу кожної хвилини родити.

— Родіть! Навіть тут, посеред дороги, вам не буде гірше, як по тому боці. Зрозумійте це вже раз і дайте мені святий спокій!

Минає година, минає друга. Рудий уже кілька разів виходить до нас і все починає безуспішні пояснення: показує годинника, показує позад себе, показує нам вниз з висоти дороги, але ми не можемо второпати ані слова. Тільки все просимо на миґах, щоб пустив нас попід шлягбавм. Англієць рішуче крутить головою і робить заперечливі жести руками. Натомість все частіше показує нам вниз і креслить в повітрі широке коло.

— Андерстенд? — питає всоте з явною досадою в голосі.

— Найн, не андерстенд.

Англієць нервово кудовчить свою руду чуприну і аж пріє від пояснень, але надарма: ми не розуміємо.

Роман Савицький

НАЙКРАЩИЙ УКРАЇНСЬКИЙ АНСАМБЛЬ

„Автентична народна музика Української Капелі Бандуристів дає слухачам унікальне й незабутнє музичне пережиття".

(Поль Мартін)

Переживати музику, зворушуватися нею, відчувати при ній живіший пульс серця і дивний підйом духа, дано тільки людям, які справді мають серце і душу, та яким не чужі сфери гармонії, краси, світла. Кожне мистецтво, а особливо музичне, зродилося й опанувало світ саме на цій дивній здібності людини реалізувати тонами, барвами, словом, жестом невидиме, абстрактне життя людського духа. І коли поодинокі люди, чи цілі народи, внаслідок багатого, власного духового життя виманували із себе індивідуальні, чи народні мистецтва, то стали вони власниками незаступних вартостей, що мають найвищу ціну і силу.

Українське народне музичне мистецтво, яке при кожному віткненні з західнім культурним світом має силу переконувати і впливати і яке, коли подаване у зразковій формі і на високому рівні, просто зачаровує своєю глибиною, оригінальністю й естетичністю, — це для нас, українців високоцінний скарб, що його маємо стало усвідомлювати і в нашому житті держати на відповідному місці.

Серед нашого багатого організаційного, товариського і всякого іншого життя на еміґрації маємо лише, на жаль, досить рідко нагоду слухати Капелю Бандуристів, яка тут являється одиноким, з мистецького боку, репрезентантом української народної музики. Саме тепер відбуває Капеля свою чергову концертову поїздку і, хоч зацікавлення цією подією велике, то все ж таки, мені здається, загал українського громадянства не здає собі вповні справи з того, що для нас уявляють собою концерти Капелі.

Передусім, не всі усвідомлюють факт, що бандуристи, в ім'я вдержання для українського світу Капелі, ведуть на протязі великої частини року зовсім ненормальне життя, працюючи щоденно, а крім цього відбуваючи томлячі проби-співанки Капелі для вдержання доброї її форми і придбання нового репертуару. Грошове питання тут взагалі відпадає, бож член великого ансамблю не може на концертах заробити аж так багато, щоб йому ці всі труди і втрата праці під час подорожі оплатилися. Навряд, чи знайшлась би у нас тепер група людей, які захотіли б поставити себе в ролі бандуристів.

Не забуваймо, що ми все більше віддалюємося від оригінальних джерел української народної культури і в даних обставинах нам не залишається нічого іншого, як музеї, виставки і штучне-мистецьке відтворювання найцінніших зразків колишньої творчости українського народу. Це відтворювання не означає занепаду, чи занику народної творчости, а є радше конечним її продовжуванням з приводу тимчасової стаґнації на цьому полі, аж до хвилини, коли вона знову поплине повним руслом з оригінальних, народних джерел. Діяльність Капелі Бандуристів є чимось більше, як штучною репродукцією народної творчости. Колишні історичні кобзарі-бандуристи були б оголомшені й очаровані сьогоднішніми досягненнями в ділянці будови інструменту, самої гри, репертуару і досконалих, імпозантних форм виконання на кобзі-бандурі. Отже Капеля Бандуристів, розвинувши (за почином Г. Хоткевича) і вдосконаливши один з найцінніших зразків нашої народної музики, та подаючи його нам на найкращому рівні, сповняє важливу національну місію, що має першорядне значення для відновлювання поволі завмираючих у нас і в нашої молоді своєрідних первнів чистого українства.

Капеля за цілий час своєї діяльности не знизила мистецького рівня, навпаки — постійно його підвищує, бо усі члени капелі вповні свідомі того, що тільки високий позем відтворчого мистецтва їх ансамблю оправдує взагалі його існування і доцільність праці. Тому, коли Бандуристи оголошують концерти, можемо бути певні, що почуємо щось стилево, звуково й ансамблево — викінчене. Яке ж може бути для нас більше задоволення, як усвідомлювати на концертах Капелі факту, що вона у своєму жанрі стоїть на рівні найкращих американських ансамблів, чи оркестр і стверджувати, що чужинецька публіка це зауважує і відповідно оцінює.

Нам здається, що вище наведені думки вистачили б, щоб загал громадянства відносився до діяльности Капелі без жадних застережень, а навіть стало і видатно її допомагав. Тим часом, як на диво, деякі громадяни ставлять до Капелі зовсім неоправдані інколи закиди, якими вони зраджують свій повний брак розуміння істоти і проблематики справжнього мистецтва. Отже дехто говорить, що Капеля виконує все однакову програму і коли б її змінила, варто було б тоді послухати. Передусім цей закид не є згідний з дійсністю, бо коли точно пригадаємо щорічні концерти Капелі в краю, опісля в Німеччині і Америці, то мусимо ствердити, що кожноразова серія концертів приносила обов'язково новинки в програмі, а нерідко твори, що взагалі виконувалися вперше. Особливо активною в цьому напрямі є Капеля тут, в Америці (хоч умовини для її мистецької діяльности тут найважчі). Вершком її винахідливости і подивугідної, важкої праці над новим репертуаром являються саме цьогорічні її концерти, які мають у програмах аж тринадцять композицій, в Америці ще не виконуваних і крім цього дуже цікаві з мистецького боку, зовсім нові твори, з яких деякі в ділянці бандури можуть мати переломове значення. Далі, цілий відділ церковної музики, та окремий відділ, присвячений творчості знавця і реформатора кобзи-бандури, Гнатові Хоткевичеві — незвичайно поширюють змістовий діяпазон програми і підносять її до високомистецького, академічного рівня.

Багато людей каже: „ми ж вже чули спів Капелі, знаємо звук бандур і хору, слухаємо часто їх грамофонових платівок, це все для нас не новина і знову слухати нема охоти". В такому випадку — чому добре поставлений „Запорожець за Дунаєм" має завжди випродані залі, чому десятками разів ходимо слухати оперу „Кармен" чи „Аїду", чому одного і того самого доброго виконавця з насолодою слухаємо рік за роком, не зважаючи на те, що його грамофонові платівки поширені в мільйонах примірників і виконуються по всіх радіо світу, чому можемо день і ніч вдивлятися в добрий образ на стіні нашого мешкання і т. д.?! — Тому, що твори мистецтва є все живі, життєдайні, ніколи не втрачають своєї сили, а високостандартне в и к о н а н н я цих творів все на ново відчиняє наші очі на їх велику вартість і все на ново виповнює наші душі їхніми неповторним, глибоким змістом.

А зміст музики бандуристів, музики нашої країни, її чудової природи, історії, її смутку і радости чейже для нас найдорожчий!

„Бандурист" — графіка П. Омельченка

КОНЦЕРТ МИРОСЛАВА СКАЛИ-СТАРИЦЬКОГО

В п'ятницю 14-го ц. м. виступив у Филаделфії, в залі Горожанського Клюбу з власним концертом Мирослав Скала-Старицький, артист французьких й бельгійських оперових театрів. Концерт належав до тих, у нас доволі рідких, які слухається з повною приємністю, а то завдяки прикметам концертанта, які кваліфікують його як справжнього співака-артиста.

Старицький, на думку автора цих рядків, тенор стопроцентово ліричний. Його голос м'який, рухливий, заокруглений, з особливо гарною краскою на тонах сексти від „ре" до „сі-бемоль". Як справжній ліричний тенор, він з легкістю бере й два вищі півтони „сі-натурале" й високе „до", як цього доказом була фраза на „словах" „ля сперанца" в арії Рудольфа з „Богеми" Пучіні, відома з свого високого „до", якого примара вже не одному тенорові не давала спати! Старицький цю фразу заспівав з самозрозумілою певністю і, послухавши її, мимоволі прийшла на думку велика арія Фавста — теж з високим „до", але тут довгим, широким і вимагаючим динамічної експресії на „піяно" — яку хотілося б почути в виконанні Старицького, бо напевно співає її прегарно.

М. Скала - Старицький

Та найсильнішими плюсами Старицького є не його високі ноти, але знаменитий віддих, першорядна дикція й музикальність інтерпретації. Два перші атрибути разом складаються на рису для вокаліста найціннішу: вміння співати. Коли ж до цього доходить ще й музикальне виконання, тоді в остаточному висліді й маємо співака-мистця, продукції якого слухається з приємністю, згаданою на початку цих рядків. Уміння співати — це та зброя, яка дозволяє Старицькому показувати п о з и т и в н і сторони свого голосу в якнайкращому світлі; й одночасно приховувати його слабші риси (у кого на світі їх нема?!).

Це вміння співати і що йде з цим у парі, прекрасне орудування віддихом дозволяють Старицькому не тільки співати одним віддихом довгі фрази — велика прикмета в ділянці чистого вокалу! — але й співати ці фрази з музичного боку так, як цього бажає композитор, чи даний твір (яка рідкість для композиторів!). Вміння співати дозволяє Старицькому теж вживати прегарне „фальсетто", яке — як нагода була переконатися в арії з „Ловців перел" — не є ні вимушене, ні видушене, але чисте і прозоре, яке воно й повинно бути.

Що Мирослав Старицький наскрізь ліричний тенор, цього доказом було виконання окремих точок його програми. Отже найліпшими були усі чисто ліричного характеру, в першу чергу усі оперові арії вибрані власне з такого ліричного репертуару. Будучи на оперовій сцені вже більше десяти років, Старицький почувається в них особливо свобідно. На першому місці треба б поставити виконання арії з „Вертера" Массене, повне й експресії й одночасно пасії. З інтерпретацією речитативу арії Андрія з „Тараса Вульби" Лисенка, автор цих рядків (під якого музичним керівництвом відбулася прем'єра цієї опери в Харкові в 1928 році, яка й усталила деяку традицію виконання в роках опісля) не зовсім погоджується: хотілося в ньому почути більше мрійливости, більше ритмічної свободи, більше настрою тієї „чудової ночі", про яку співається. Сама арія мала вже все, що в неї композитор вложив.

В порівнянні з прегарним виконанням оперових арій й таких пісень, як Шуберта „На морі", пісні драматичного характеру, себто Лисенка „Гетьмани" й Барвінського „Ой поля ви, поля", які вимагають і драматичного тембру голосу, і відповідного діяпазону динаміки та сили й свого роду могучости в їх кульмінаційних точках, звучали не так переконливо. Так само, на думку бодай одного слухача, виконання народних пісень не є сильною сторінкою нашого артиста й ці дві, які він співав на „біс" — „Ой бре море, бре" й „Косарі", можна й не співати, без найменшої шкоди для програми, чи для нього самого — тим паче, коли вони в таких шаблоново-примітивних обрібках (Коли вже „Косарі" — то чому не в обробці Барвінського?!).

Реасумуючи, слід ствердити, що величезний успіх Старицького у Филаделфії був вповні заслужений. Во Мирослав Скала-Старицький — це артист-співак, який серед українських товаришів по професії, мужчин, по цьому боці залізної заслони на сьогодні рівного собі не має і якого осяги та головно мистецькі прикмети заслуговують на справжню похвалу й пошану.

Акомпаніював п. Ігор Соневицький: чисто, поправно, уважливо. Але бракувало чогось вищого: того внутрішнього вогню, темпераменту й, коли треба, драматичного патосу й пориву, бракувало тих суто піяністичних й музичних елементів і прикмет, які з акомпаніятора роблять рівнорядного партнера й справжнього співвиконавця. Тоді й початкові такти пісень „Ой поля ви, поля" й „Гетьмани", повні драматичної напруги, звучали б інакше і фортепіянові партії оперових арій звучали б по-оперовому, чи пак по-оркестровому.

Антін Рудницький

БІБЛІОГРАФІЯ

● **Леонід Полтава. Енеїда Модерна**, альбо дивні пригоди ченця Григорія Чудотворця, який триста літ на Україні воскресає. Поема-епопея. Накладом Української Видавничої Спілки. Лондон, 1955, ст. 136.

● **Сава Крилач. Самостійник.** Повість. Частина II. Клюб Приятелів Української Книжки. Книжка 23. Видавець Іван Тиктор. Торонто, 1955, ст. 128. Обкладинка Мирона Левицького.

● **К. Подолянин. З минулих літ.** Накладом „Української Видавничої Спілки", Лондон, 1954, ст. 102.

Борис Грінвальдт

СПОКІЙ

У спокою затока:
прослався розмарений сон . . .
Красять рамою: зелень листви
і коргі пристарілі . . .
Винограду,
що берег обплів,
дозріваюгих грон
фантастигна мережа лягла . . .
Про весну квіти снили . . .
В безтурботність затока . . .
Прослався розмріяний сон . . .
Жовтоплямами листя на плесо
лягло де-не-де . . .
І відбитком тремким
буйний ліс
задивився у воду . . .
Вітер, десь між дерев,
заблудивсь . . .
Не шелесне ніде . . .
Хтось украв, —
і в куток цей приніс, —
всю природи уроду . . .
Злотоплямами сонце на плесо
Лягло де-не-де . . .

Петро Оксаненко

ОЛЕНА ПЧІЛКА

(До 25-річчя з дня смерти)

У жовтні цього року минає 25 років з дня смерти видатної української письменниці і громадської діячки Олени Пчілки.

Від юних днів аж до глибокої старости Олена Пчілка зберегла надзвичайну енерґію і працьовитість, поєднану з щирим українським патріотизмом та з рідкісною на ті часи сміливістю, безкомпромісовістю і принциповістю. Шістдесят років непохитно стояла славна українська діячка на бойовій варті поруч з найвидатнішими діячами і борцями за волю і незалежність України. За цей час Олена Пчілка невтомно і жертвенно працювала на різноманітних ділянках і залишила в наслідок цієї діяльности цінну літературну і наукову спадщину.

Велику ролю відограла Олена Пчілка і в громадсько-політичному житті України. Неоціненну заслугу перед Україною має Олена Пчілка і своєю діяльністю на ниві національного в и х о в а н н я: Олена Пчілка виховала не тільки свою славнозвісну доньку Лесю Українку, вона виховала в українському національному і патріотичному дусі тисячі молодих людей кількох поколінь.

Все життя і вся її різноманітна діяльність — це повчальний приклад, як у несприятливих умовах треба працювати для великої справи визволення народу.

Олена Пчілка (Ольга Петрівна Косач-Драгоманова) народилася 29 червня 1849 року, в місті Гадячому на Полтавщині в родині Драгоманових. Батько Ольги Петрівни Петро Драгоманів, дрібний дворянин, учений юрист і літератор, розвинув у своїх дітях інтелектуальні інтереси. Людина гуманна і передова, П. Драгоманів виховав і в своїх дітях людяність і любов до простого народу. „В той час, коли повновладно панувало деспотичне право, коли з кріпаками можна було робити, що хочеш, у нас ніколи нікого не били, ні з кого не знущалися; у ту пору, коли в педагогіці шкільній і хатній „учити" мало собі синонімом „бити", — нас, дітей, не тільки ніколи не били, а навіть ніяким іншим способом не карали; отже ми виростали, не бачивши ніяких диких сцен розправи сильного з підвладними; для навернення на добрий розум було тільки спокійне, лагідне слово", — так писала Олена Пчілка про свої дитячі роки. Демократичний світогляд зумовив і прихильне ставлення до народної мови і звичаїв. Українська мова, рідна пісня, казка, українські народні обряди і звичаї становили ту родинну атмосферу, серед якої і виховувалася Олена Пчілка. Хоч тоді всюди панувала російська мова — в панських родинах, в школі, в книжках, — проте дитячі враження, а пізніше вплив брата Михайла Драгоманова та його друзів, перебороли російську стихію, і Олена Пчілка стала свідомою, щирою українкою і великою діячкою української національної справи.

Закінчивши київський пансіон і пізніше одружившися з П. А. Косачем, Ольга Петрівна переїхала на Волинь і тут розпочала свою наукову, літературну, виховну і громадську діяльність.

Року 1876 з'явилася в світ перша наукова праця Ольги Петрівни „Український орнамент". Ця праця здобула високу оцінку не тільки серед українських учених, а й серед видатних західньоевропейських вчених. У Парижі один видатний французький вчений був так захоплений цією працею, що прочитав про неї в університеті цілий цикл лекцій. Багато інших етнографічних і фольльорних

(Закінчення на стор. 4-ій)

Б. Остап'юк

УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР В ТЕРНОПОЛІ В ЧАСІ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ В 1915-1917 РР.

Присвячую пам'яті мого вуйка, березільця Януарія Дам'яновича Бортника.

Пишучи ці спогади про наш театр в Тернополі, коли мені було всього 8 літ, я не маю на меті писати історії цього театру, до цього я не компетентний. Я хочу лише пригадати, відтворити ті епізоди з життя цього театру так, як я їх у своїй пам'яті затримав. Це може послужити стимулом для нечисленних вже сідоглавих учасників і співтворців того театру написати докладніше про нього, про його, хоч в умовах окупації, прекрасний розвиток.

Вкінці, нехай цих кілька рядків про тернопільський театр будуть скромною згадкою про мого вуйка, який в цьому театрі, тому 40 років, ставив свої перші кроки. В часі наших визвольних змагань був він в „Молодому Театрі" при Начальній Команді УГА. Після війни залишився на Україні і вступив в ряди театру „Березіль" в Харкові, де, під проводом геніяльного режисера і мистця сцени Леся Курбаса, сам став добрим режисером. В його постановці йшли тоді на сцені „Яблуневий полон", „Шпана" й інші, яких наголовки я вже призабув. Загинув із своїм вчителем Л. Курбасом й іншими березільцями, яких розстріляно або заслано на Сибір.

*

В той час, як москалі після зайняття Перемишля вже менше форсували масами і під напором австрійської контрофензиви відступили на нові позиції, почалась стабілізація фронту. Лінія фронту на захід і південний захід від Тернополя проходила тоді Серетом, Стрипою і Золотою Липою. Обидві воюючі сторони будували окопи-землянки і не раз місяцями, а то й цілий рік, як це було під Озірною, не рухалися з місця . . . Каже латинська пословиця: „Інтер арма сілент музе". Але в нас в той час по обох сторонах фронту було навпаки: серед гуку гармат і клекоту скорострілів творилась стрілецька епопея, постали прекрасні пісні наших славних УСС-ів. Конюхи, Потутори, Лисоня, Шибалин, Пліхів, Посухів, Вівсе, Тудинка й інші, — це ті живі свідки історії, нашого славного минулого.

Тернопіль зайняли москалі зараз в перших днях після вибуху війни в серпні 1914 р. і він залишився під російською окупацією аж до літа 1917 р., тобто до часу, коли „наші" його здобули. Багато наших інтеліґентів забрала австрійська влада до „ляндштурму". Залишилось трохи молоді, студентів, яких у Львові не прийняли до УС-Стрільців. І саме ці молоді студенти, інтеліґенти, яких старші товариші боролись по той бік фронту в рядах УСС, недалеко Тернополя, створили в тому ж Тернополі 1915 року український театр. Я не пригадую собі, хто був ініціятором його і як його уформили. Мені здається, щоб не дражнити російської окупаційної влади, названо його спершу „Українські Театральні Вечорі", а щойно згодом „Український Театр в Тернополі".

З чоловіків, які належали до цього театру, пригадую собі такі імена: 1) Себастіян Зубрицький, 2) Микола Бенцаль, родом з Курівець б. Зборова, згодом був обраний директором цього театру, 3) Маріян Крушельницький, зараз „заслужений артист республіки", 4) Демчук, здається, Павло, 5) Покійний Дзюньо Калин, 6) Міхенко, здається, Іван, 8) Володимир Бурбела, 9) Сеньків, імени не пригадую, 10) Юльцьо Ходорівський, 11) Іван Рубчак, 12) Хрупович, імени не пригадую, 13) Пилип Басса, 14) Микола Задорожний, пізніше священик, 15) Януарій Бортник, 16) Шустакевич, імени не пригадую, 17) Теодосій Ковальський, 18) Петро Вацик й інші, яких прізвища годі пригадати.

З жінок, які входили до цього театру, пригадую собі такі прізвища: 1) Юрчакова, вдова по відомому акторові Юрчукові, 2) Бенцалева, перша жінка покійного Бенцаля, 3) Крумпівна, імени не пригадую, 4) Марія Калин, опісля за мужем Зубрицька, 5) Брояківська, дружина проф. Супінського, 6) Августа Наївна, дружина проф. Хоми, якого большевики арештували і який пропав безвісти, 7) Ольга Василишин, за мужем Басса, 8) Стефа Василишин, за мужем Шустакевич, 9) Оля Ковальська, 10) Ганна Бабій, дружина мого вуйка, 11) Оля Волинцівна, 12) Супінська, сестра проф. Супінського й інші.

Осідком театру став зразу дім „Міщанського Братства" з його просторою залею, при вул. Кн. Константина Острозького, який пам'ятав ще вистави театру „Руської Бесіди" і який був одиноким приміщенням, — де відбувалися не лише усі місцеві імпрези, але й усі вистави наших театрів, що діяли опісля на терені Галичини.

В театрі кипіла праця. Пам'ятаю як мій вуйко випозичив з бібліотеки мого батька всі книжки, в яких були поміщені драми, комедії, п'єси тощо. Маючи у своєму складі, хоч молодих, але надзвичайно здібних аматорів сцени, таких як: Сеньків, Калин, Крушельницький, Бурбела, Демчук та інші, Бенцаль і Рубчак не мали багато клопоту у вивченні театрального мистецтва з цими молодими адептами сцени. Театр давав тоді вистави майже кожного, або щодругого дня. — Каса театру не мала ніколи дефіциту, вже хочби тому, що це був на той час одинокий театр в Тернополі, який постійно відвідували не лише українці, але й поляки і жиди. Очевидно, крім цивільного населення, відвідувало вистави театру теж військо. Звичайно балькон був набитий солдатами.

На залі завжди були зарезервовані два перші ряди для старшин, серед яких дуже часто не бракувало наших земляків з-над Дніпра, що з захопленням оплескували гру наших акторів, а в часі антрактів або після вистави дякували їм щиро милозвучним полтавським або київським діялектом.

В склад репертуару театру входила тоді вся наша побутовщина. Такі вистави, як „Ой не ходи, Грицю" або „Сватання на Гончарівці", „Безталанна" та інші були повторювані майже кожного тижня. Крім цього театр ставив такі п'єси як: „Наталка Полтавка", „Назар Стодоля", „Запорожець за Дунаєм", „Чорноморці", „Кума Марта", „Шельменко денщик", „Сусїда" „Хазяїн", „Мартин Боруля", „Паливода", „Лиха іскра", „Ясні зорі", „Вій", „Хмара", „Дай серцю волю", „Циганка Аза", „Вихованець", „Вечерниці", „На перші гулі", „Каїн і Авель", „Про що тирса шелестіла" і багато інших, наголовків яких годі запам'ятати.

В зв'язку з тим, що моя покійна мати (до спілки з вуйком) арендувало буфет в цьому театрі, я мав змогу бути кожного вечора у театрі, бачити всі вистави, знати всіх акторів. Звідтіль і моя знайомість з цим театром. Дуже часто посилала мене мати до вуйка, до ґардероби, до якої можна було дістатися лише через сцену. Бувало так, що віддаль між задньою куртиною і стіною була завалена декораціями і мені приходилось перебігати сцену в часі дії, що викликало сміх на залі та бентежило акторів. Цей спосіб комунікації я був змушений залишити після того, як, пробігши один раз через сцену, попав за кулісами прямо в руки Рубчака, який задержав мене до кінця дії біля себе і загрозив мені „березовою кашею", як ще раз попаду в його руки . . .

Згодом при театрі зорганізовано прекрасну оркестру, до якої належали жиди Авербахи, Реслерова, що дуже гарно грала першу скрипку. Ця оркестра разом з хором майже кожного дня перед полуднем відбувала свої проби і тому всі вистави, в яких оркестра брала участь, проходили з великим успіхом. В часі антрактів грала ця оркестра в'язанки народних пісень або легку танкову музику і в цей спосіб уприємнювала публіці час між поодинокими діями.

Важливою функцією в цьому театрі було суфлерування. Таким незамінним суфлером був саме Юльцьо Ходорівський. Він сам кремезної будови умів завжди в різних ситуаціях задержати рівновагу духа, вмів добре модулювати голос, що є дуже важливе у підказуванні роль. Він не лише суфлював, але й давав знаки оркестрі, солістам, акторам за коном, одним словом керував усією акцією на сцені. Між ним й акторами майже ніколи не доходило до конфліктів, за вийнятком . . . Рубчака, який з засади не вивчав як слід своїх роль. Він дуже часто імпровізував і вставляв свої „інтермедії", чим утруднював працю Юльця. Але з уваги на його вік та акторський стаж, всі йому це прощали, а публіка . . . не завважувала. Кілька разів залишав Юльцьо свою суфлерську будку, щоб виступити на сцені як актор. Я добре пригадую собі його постать в живій картині, в Черкасенка „Про що тирса шелестіла", де наші актори по-мистецьки відтворили образ І. Репіна: „Запорожці пишуть лист до султана".

Задержалися мені й досі в пам'яті деякі креації роль наших акторів. Найголовніші ролі виконував звичайно сам режисер і директор Микола Бенцаль. Він був знаменитим виконавцем і драматичних і комічних роль. Його фізична краса (стрункий, гарне обличчя, ясний бистрий зір), його незвичайно м'яка мова, в чистій літературній формі завжди чарувала публіку. Він був неперевершений в ролі Стецька (Сватання на Гончарівці), як також недосягнутий в ролі Гриця. Знаменитим був теж у комедіях Тобілевича, особливо в мало відомій комедії „Паливода". Дуже добрий був Бенцаль в ролі батьків. Вже пізніше, в 30-их роках доводилось мені бачити Бенцаля в різних історичних драмах, головно в ролях гетьманів, які він виконував з таким глибоким чуттям і розумінням, що мабуть ніхто з наших галицьких акторів їх краще не виконав. В часі проб та репетицій Бецаль дуже скоро чимнебудь денервувався хоч це скоро в нього проминало. Це й було причиною його передчасної смерти.

Другий з черги Іван Рубчак, сеньйор наших театрів, який два роки тому помер у

ОЛЕНА ПЧІЛКА

(Закінчення зі стор. 3)

матеріялів, що їх зібрала Олена Пчілка, використали потому українські вчені в своїх цінних працях.

З метою поширення української книжки Олена Пчілка розвинула видавничу діяльність та організувала українську бібліотеку.

Через посередництво Михайла Драгоманова Олена Пчілка під час своєї подорожі до Відня познайомилася з багатьма галицькими діячами зокрема з Софією Окуневською, а пізніше з Наталею Кобринською. Олена Пчілка установила тісний зв'язок з Галичиною, зокрема з редакціями галицьких періодичних видань. Твори Олени Пчілки і її доньки Лесі Українки друкувалися в галицьких журналах („Зоря" та ін.)

Коли стали підростати діти Ольги Петрівни, то вона, за її власним свідченням, „дуже турбувалась, щоб оберегти їх від російських впливів". І тому Олена Пчілка перша з тодішніх свідомих українських родин вчила своїх дітей рідною мовою, а пізніше запрошувала учителів-українців, щоб вони викладали її дітям гімназіяльний курс. Сусіди-пани висловлювали велике здивування, помітивши, що Косачеві діти розмовляють „по-мужицькому" і ходять у „мужицьких" убраннях. Олена Пчілка добре засвоїла науку свого брата Михайла Драгоманова про те, що „кожне слово, сказане не по-українському, є видаток з української національної скарбниці".

Дбаючи про українську лектуру для своїх дітей, Олена Пчілка підготувала збірник перекладів „Українським дітям". Пізніше Олена Пчілка, дбаючи про національне виховання українських дітей, багато написала і видала творів для дітей, зайнявши одно з перших місць в українській дитячій літературі.

Помітивши у своєї дочки Лариси літературний хист, Олена Пчілка вживає всіх заходів для розвитку її таланту. І згодом її донька, відома в літературі під псевдонімом Лесі Українки, стала найвизначнішою поеткою українського народу.

У 80-х рр. Олена Пчілка друкує свої поезії й оповідання в галицькому журналі „Зоря". У своїх творах Олена Пчілка торкається трьох основних проблем: національної проблеми, служіння народові та емансипації жінки. Дуже часто ці три ідеї були поєднані одна з одною. У першому великому творі, в поемі „Козачка Олена" (писано в жовтні 1883 р., видруковано в альманасі „Рада" 1884 р., ч. 11) Олена Пчілка створила образ дівчини-патріотки, яка всю себе ладна віддати на служіння рідному краєві. Козачка Олена тяжко переживає зраду коханого свого Василя, але вона жінка сильної волі. Олена протиставляється Шевченковій Катерині, яка благала свого зрадника не покидати її:

А тих слів не говорила
[дівчина Олена,
О, милого не держала б
[за його стремена!

Під час визвольної війни Олена лікує поранених козаків, марніє, слабне, але вся віддається цій тяжкій роботі, задля добра своєї рідної країни. Козачка Олена — це образ сильної духом вольової жінки, яка віддає себе на громадське служіння.

В оповіданні Олени Пчілки „Товаришки" (1884) головний персонаж Любов Калиновська, закінчивши за кордоном курс медичної науки, вертається назад до свого рідного краю, щоб своїми знаннями служити народові. В цьому ж оповіданні показано і неґативні типи представниць безідейної інтеліґенції.

У своїх творах Олена Пчілка, з одного боку різко картає представників безідейної інтеліґенції, а з другого боку показує в мистецьких образах ідеал культурника-народника, що непохитно працює для добра свого народу.

Олена Пчілка у багатьох своїх творах порушує актуальні проблеми тогочасного життя: вона висловлює протест проти денаціоналізації, проти русифікації, проти насильницької чужої культури, проти політичного гніту, проти національного поневолення, проти офіційної московської Церкви, проти російського панства, проти чужої школи з її бездушністю й формалізмом. Письменницю приваблюють сильні, вольові характери. Олена Пчілка перекладає твори чужого письменства, і тут вона вибирає для перекладу ті твори, в яких сильні героїчні образи. І тому Олена Пчілка зупиняється на „Лілі Венеді" Ю. Словацького з постаттю полоненого короля Венедів. Цей король відмовляється стати „послугачем-музикою" нового пана. Він воліє спалити свою арфу, ніж служити нею чужинцям.

Олена Пчілка бере діяльну участь в українському жіночому русі. Разом із Н. Кобринською вона видає перший жіночий альманах із творів самих тільки авторок-жінок. Цей цікавий альманах під назвою „Перший Вінок" вийшов у Львові 1885 року.

В 90 рр. П. А. Косача перевели на службу до Києва. Тут три видатні українські родини були поєднані щирою приязню і спільними інтересами: Косачі, Старицькі і Лисенки. Олена Пчілка бере діяльну участь у влаштуванні літературних вечорів, присвячених пам'яті Шевченка, Куліша, Гребінки, Глібова, 100-ліття української літератури. В 90-х рр., засновується нелеґальне літературне товариство молодих письменників „Плеяда". В ньому беруть участь Леся Українка, Старицька-Черняхівська, Грицько Григоренко, В. Самійленко, М. Славінський та інші. Олена Пчілка мала великий вплив на тогочасну літературну молодь.

Року 1903 на святі відкриття пам'ятника І. Котляревському Олена Пчілка, порушивши урядову заборону, єдина з усіх присутніх демонстративно виголошує свою промову українською мовою.

Року 1905 невтомна й енергійна діячка бере участь у делеґації до прем'єр-міністра Вітте в справі скасування заборони на українське слово. Олена Пчілка виступає з спеціяльною доповіддю про потребу введення рідної мови в школах України.

Року 1905, коли настали деякі полегші для українського слова, Олена Пчілка використовує цю нагоду і розпочинає видання часопису „Рідний Край" з пізнішим додатком для дітей „Молода Україна". З подивугідною витривалістю і надзвичайним завзяттям Олена Пчілка перемагає неймовірні труднощі і перешкоди. Коли видавці відмовилися фінансувати „Рідний Край", Олена Пчілка сама стає видавцем його, терпить величезні витрати, але не кидає цієї роботи. Непохитно й уперто видає вона „Рідний Край" і додаток для дітей „Молода Україна". Олена Пчілка понад усе ставить національно-громадські інтереси. З 1903 до 1914 р. в житті Олени Пчілки сталося багато горя: в цей час помер її син Михайло, помер її чоловік, тяжко захворіла і померла Леся Українка. Але і в ці часи великого горя Олена Пчілка не перериває своєї видавничої діяльности і, не зважаючи на цілковитий брак потрібних для видавничої праці грошей, Олена Пчілка, проте, довела і „Рідний Край" і „Молоду Україну" до самого кінця, себто до заборони 1914 року.

Велика національно-визвольна революція 1917 року неначе відмолодила 70-річну Олену Пчілку. З великим запалом працює. Ольга Петрівна в рідному Гадячому: редаґує газету, яка з російської „Газеты Гадячского Земства" перетворюється в українську газету „Рідний Край": Олена Пчілка пише нові п'єси для українського дитячого театру, організує і виховує молодь в українському національному дусі, виступає з палкими промовами і змістовними доповідями, бере найактивнішу участь в організації національних українських свят.

На літературних вечорах Гуртка Українознавства Гадяцької Української Шкільної Молоді Олена Пчілка з великим успіхом виступала з своїми змістовними доповідями та надзвичайно цікавими спогадами про Михайла Драгоманова та про Панаса Мирного.

В 1920 р. під час Шевченківського Свята в Гадяцькій гімназії ім. М. П. Драгоманова Олена Пчілка обгорнула бюст Шевченка національним жовтоблакитним прапором. Коли комісар Крамаренко скочив на сцену і, шматуючи національний прапор, викрикував лайку на адресу „петлюрівців", то Олена Пчілка підійшла до самої сцени і, піднявши високо вгору праву руку, голосно запротестувала. На всю залю пролунали її слова протесту: „Ганьба Крамаренкові!" І вся молодь, охоплена надзвичайним почуттям образи, приєдналася до голосного протесту Олени Пчілки. Несамовиті крики „Ганьба Крамаренкові!" і страшний галас перервали урочистість великого національного свята. Замість потоптаного прапора, сотні маленьких жовтоблакитних прапорців зацвіли на палких грудях молоді. А на другий день під час Шевченківської маніфестації українська молодь заспівала „Ще не вмерла Україна", і національні прапори гордо замаяли над колонами демонстрантів.

На весні 1920 р. Олена Пчілка виступила з гострою полум'яною промовою на безпартійній селянській конференції. Промова була скерована проти большевиків. За ці гострі протибольшевицькі виступи Олену Пчілку заарештували. Військовий комісар Гадяцького повіту українець-боротьбіст втрутився в цю справу, і Олену Пчілку звільнили з-під арешту, запропонувавши їй негайно покинути місто Гадяче.

Ольга Петрівна переїхала в Могилів до дочки, а пізніше до Києва. До останніх днів свого життя Олена Пчілка невтомно працювала в Українській Академії Наук, як член кількох комісій Академії: Літературно-Історичної, Етнографічної, Громадських течій і Заходознавства.

За останні роки своєї праці Ольга Петрівна видрукувала кілька наукових розвідок із етнографії та спогади про діячів української культури та свою автобіографію.

Восени тисяча дев'ятсот двадцять дев'ятого року, коли по всій Україні проходила страшна руйнуюча хвиля масових арештів у зв'язку з процесом Спілки Визволення України, тоді і до немічної розбитої паралічом вісімдесятирічної письменниці прийшли аґенти ГПУ з ордером „на право обыска и ареста". Але тяжко хвора жінка не могла вже ні встати, ні „следовать" за аґентами.

На початку жовтня 1930 року, на вісімдесят другому році свого життя, Олена Пчілка померла. На похороні не було промов: часи жорстокого московсько-большевицького терору замкнули всім уста. Тільки Михайло Грушевський з великим сумом сказав: „Вічна тобі пам'ять на рідній землі!"

Оглядаючи тепер, з віддалі 25 років, невтомну діяльність Олени Пчілки, бачимо, що це була незвичайна жінка. З великим подивом і глибокою пошаною схиляємо свої голови перед великою українською діячкою. Осяяна сяйвом твердої і непохитної віри в неминучу перемогу ідеалів свободи і самостійности України, Олена Пчілка всією своєю невсипущою діяльністю торувала шлях до цього світлого ідеалу Національного Визволення Українського Народу.

В СПРАВІ НОВІШОГО ПЕРЕКЛАДУ ЄВАНГЕЛІЇ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

„Голос Канади" і за цією радіопередачею українські часописи в Америці, Австралії й Европі, подали інформацію про переклади Біблії на українську мову. Цей історичний огляд подано з приводу нового перекладу Біблії на українську мову ,зробленого проф. Іваном Огієнком для видання Бритійського Біблійного Товариства.

В тому огляді, з новіших перекладів Біблії, видання 1907 року трактовано автором не точно і, на жаль, не відповідно. В цій інформації зазначено, що „Переклад св. Євангелія Морачевського побачив світ у 1906 році. Текст перекладу зредаґував єпископ Подільський Парфеній". Між тим, в дійсності цей переклад Євангелії й Апостольських посланій, що вийшов друком в „Синодіяльній" друкарні в Петербурзі в 1907 році, зладила ціла Комісія, під головуванням еп. Партенія Левицького в Кам'янці, протягом 1905-1907 років. Комісія складалася з богословів і філологів з вищою богословською освітою, переважно Київської Академії. Головним редактором цього перекладу був о. протоєрей Юхим Сіцінський ,а членами: К. Стиранкевич, А. Неселовський, С. Іваницький, М. Бичковський, М. Сакевич (гл. В. Приходько, Під сонцем Поділля, Мюнхен 1948 ,ст. 133). Переклад о. Морачевського кін. XIX стол. служив лише, як один з текстів попередніх перекладів і ніяк не можна вважати, що „переклад Морачевського побачив світ у 1906 р. . . . зредаґований еп. Подільським Парфенієм".

Працю над перекладом Євангелії на українську мову переводила Подільська Комісія тим способом, що основний текс виготовляв проф. Ю. Сіцінський, а члени Комісії, які збиралися регулярно двічі на тиждень протягом майже 3 років, дискутували над ним, виробляючи остаточний текст. Для точности перекладу використовували і порівнювали всі відомі, найстарші і найточніші тексти в стародавніх мовах, для чого в складі Комісії були висококваліфіковані знавці мов старогебрейської, грецької, латинської, староболгарської та інших. Остаточну редакцію і 3 коректури видання перевів теж Ю. Сіцінський. Таким чином, була виконана величезна праця, без прикладу до того часу, яку хіба можна порівняти з працею Острозької Академії над виданням Біблії 1581 року. Тому переклад Євангелії і Апостольських посланій Подільської Комісії, у виданні 1907 року, став основним і провідним для всіх дальших перекладів колеґіяльних й особливо індивідуальних.

В. Січинський

П'ЄСА Й ТЕАТР

Голос з приводу театральної вистави в Ню Йорку, „Хміль"

Український нарід уже давно перейшов ту добу, коли побути в театрі вважалося чимсь великим. Сьогодні вже й такий наш селянин, що живе далеко від культурного осередку, запитав би: А, що там будуть грати?.. Еміґрація, що проверствувала Европу й таки щось бачила й пережила, має дійсно чималі вимоги до театру — до п'єси й до виконавців. Беручи по собі — думаю, що нюйоркчани були вже таки спрагнені театру; доказом того добре захмелена „Хмелем" публіка, що 7 жовтня в показному числі заповнила велику залю Інституту Мод. Це ж бо не показ хоч славного, але чужого скупиндряги, чи інспектора, тільки п'єса своєї рідної письменниці (додаток „молодої" — менше притягає).

Та в публіки ,що слідкувала за ходом дії зо скупченою увагою, настрій швидко почав топніти вміру, як продовжувалася гра, добра гра, що на кращу й не було місця. Березяк, що залишає приглядатися в мовчанці до свого малюнку (не даючи публіці зиркнути на образ), кидається на канапу й на кілька ладів висловлює зовсім прозаїчну, я сказав би — „стецьківську" думку, що... хоче їсти. Приходить з роботи дружина, без життя й енерґії — втомлена й дає себе грубіянському чоловікові вислати по їжу („жена да убоїтся своего мужа"...). Вбігає цокотуха, зальотниця-зводниця. Люба й виявляється, що вона з Березяком уже давно в інтимних зносинах. (І що це нас обходить! — думають глядачі). Так торочиться гра до кінця, ставлячи героя-Березяка (або ж це герой!) в дуже глупе положення, з якого занадто спрощено допомагає йому вийти Дончук, приятель Березяка, хоч щасливого закінчення публіка тільки догадувалася, але його не бачила, бо вже запала була куртина й більше не підносилася.

Признаюся, що я належав до тих з публіки, що казав зараз під першим враженням, а після передумання — ще впертіше: Пощо це (не — писати, але) грати такі п'єси! Яка кому користь від того? Де там була вже не якась міцніша думка, але хоча б яке одне слово, що зосередило б увагу глядача, що стало б „шляґером" того вечора! Тільки в одному місці відхилила авторка несміливо вікно й крізь нього поставила соромливе питання, чи мистець мусить ганяти за українською тематикою. Але ставила це питання через дуже несерйозну особу — Любку, яке так і залишилося без ясної відповіді; а шкода...

В своїй оцінці цієї вистави, І. Кедрин готов вирозуміти письменницю, що їй не пощастило знайти в сучасному світі — ідей і подій, та, що „авторові не можна диктувати теми". Безперечно, що ні. Але й автор не може вимагати від мене, щоб мені його п'єса подобалася та ще й викликала емоції. Так? Сама „витримка стилю" ще дуже мало. Це добре для тих критиків-розколювачів волоска, що розбирають все на частинки, як діти іграшку, щоб заглянути, що там у середині. І вийде так, що колісце гарне, і пружина добра, а іграшка не хоче ворухнутися. Сьогодні важко зацитькати публіку, яка деколи хоч не надіється побачити щось надзвичайного, але йде, бо хоче власними очима побачити і власним розумом розібрати, чи воно щось варте. А бачимо на сцені четверо людей, що ходять як тіні одне поза одного, волочать ногами й цідять слова, як деґенерати тільки на те, щоб разом з непотрібно довгими перервами продовжити коротке „представлінія".

І. Кедрин, що рад би почути інших про цю п'єсу (чи й виставу), ставить собі питання, чи варто витрачувати стільки сил й енерґії на постановку таких речей... На мою думку — не варто! Автор оцінки каже, що для молоді ця п'єса неприданна. Певно, що ні, а для нас, старших — непотрібна. Та ще уявім собі, що комусь може „усміхнутися доля" й він вернеться на Україну... з цією п'єсою та виставить її в театрі. А на Україні, відомо, переважає селянство й робітництво. Побачивши таку виставу, глядачі напевно ахнули б з дива та сказали б: Так ви з тим ходили по світу? Вертайтеся туди, звідкіля прийшли...

Кінець; нехай автор пише, що хоче, але театр нехай не пробує чимнебудь гулити публіки.

Лев Ясінчук

БАЛЕТНИЙ ДОРІСТ

Завдяки нашим танковим і балетним школам у ЗДА ми забезпечені у доріст. Із балетних гуртків Валентини Переяславець, із танкових шкіл Ірини Голубовської, Галини Шуть, Ніни Вакад напевно вийде кілька талановитих адепток танкового мистецтва, що продовжуватимуть традицію українського танку.

Але вже починають пробиватись талановиті учні і в американських танкових школах. Оце недавно тому відбула свій річний виступ Балетна Школа Опери у Филаделфії. У великій програмі цього виступу, що була розложена на два вечори, знайшла своє місце й молода українська танечниця. Це Ганнуся Крицька із Филаделфії.

Ганнуся Крицька танцює вже третій рік. Розпочала навчання у балетній школі Валентини Переяславець у 1954 р. і відзначилась у груповому танку „Елеґія" Шопена. У черговому році вона перейшла до Балетної Школи Опери, бажаючи пізнати американські методи навчання. Вчитель цієї школи Сена з увагою поставився до її спромог. Під його проводом вона попрацювала цілий рік і в висліді цей її виступ дав уже пробу її таланту.

Ганнуся Крицька виступала двічі — раз у групі, а вдруге в сольо-танку. У груповому танку, „Ноктюрні" Шопена, вона включилась непомітно у цілість, що була суворо вирежисерована. Щойно у сольовій точці вона виявила своє власне я, що говорить про її танкову індивідуальність. Вона танцювала „Повільний вальс" Шопена у скромному, білому вбранні. Тонке відчуття шопенівського ритму, м'які, плавні рухи, а передусім ота чисто українська мрійність робили її танок зовсім відмінним від довкільних. Це й відчула присутня на залі публіка, що нагородила її виступ рясними оплесками.

Треба радіти, що молоді наші таланти пробивають собі шлях в американських школах. Хоч наші школи вважаємо осягом, проте й корисно пізнати й тутешнє танкове середовище. Ще й коли воно видвигає молодий талант на перший плян.

Л. Б.

НОВІ КНИЖКИ

ПРОБЛЕМА НЕЗОРГАНІЗОВАНОЇ МОЛОДІ

(о. Василь Ваврик, ЧСВ. Трагедія модерної молоді. Слово Доброго Пастиря. Видавництво оо. Василіян у ЗДА. Ню Йорк 1955, ст. 64)

На початку цієї книжечки автор пише, що „кожному батькові, мамі, кожному вчителеві, виховникові і священикові насувається питання: як охоронити нашу молодь перед загальним зіпсуттям, як зробити нешкідливими оті погубні впливи, на які наші діти наражені при щоденній зустрічі з надламаними, а то й зовсім зламаними дітьми". Поведінка теперішньої молоді не вдоволяє виховників не тільки в ЗДА, бо, як пише про це автор, „не краще і в Европі".

Між причинами злочинности молоді автор згадує: 1. Опущений та занедбаний родинний дім. 2. Брак дисципліни у відношенні до розпещеної дитини вдома, бо в поважних виданнях пишеться про те, що деякі американські доми — це „дитячі монархії". 3. Недостача релігійної атмосфери в родинах. 4. Часті розводи в подружжях. 5. Брак релігійного духа в школі. 6. Шкідлива лектура для молоді і дітей — так звані „каміксʺ". 7. Неморальні вистави в кінах і телевізіях.

Як бачимо, між цими всіми причинами на першому місці стоїть упадок і занедбання релігійного виховання вдома і в школі. Тому о. Ваврик кінчає свою працю такими словами: „Обновляймо, розвиваймо, дбаймо за християнське життя в наших українських родинах. Нехай батько й мати у святій задачі виховання дитини шукають Божої помочі, нехай кличуть собі на поміч самого Спасителя нашого, Христа".

Справою великої злочинности серед молоді цікавиться американський Конґрес, міські управи, виховники й священики. Всі вони мають багато добрих рад, але, на нашу думку, забувають про одне, а саме про те, що молодь мусить виладовувати десь свою юну енерґію. Автор цієї книжечки на самому початку згадує про те, як „йому було радісно й любо на серці, коли він правив Службу Божу для наших пластунів, які співали набожних пісень". Ми хотіли б ширше розвинути його думку і сказати, що злочинність молоді знищиться аж тоді, коли вона вся буде зорганізована в молодечих організаціях. Там вона буде мати місце, де зможе виладовувати свої молодечі сили, буде працювати над тим, що її цікавить, і не потребуватиме належати до ґанґстерських таємних організацій, як це дістється тепер.

Багато американської молоді незорганізовано в жадних товариствах. Релігійність батьків — це найважніша справа, але деколи обидвоє з батьків мусять працювати, і молодь не має опіки та виладовує свою енерґію шкідливим способом. Тільки молодечі організації, такі, як Пласт, або подібні, зможуть з успіхом затруднити молодь в такій мірі, що вона не матиме часу на те, щоб виладовувати свою енерґію на злочинні дії.

Гадаємо, що незорганізованою молоддю могли б зайнятися також школи й церковні організації, щоб допомогти батькам, які не мають часу на те, щоб як слід зайнятися вихованням своїх дітей.

Книжечка о. Ваврика порушує дуже важливу справу — виховання нашої молоді — нашого майбутнього.

Гадаємо, що в заголовку цієї книжечки треба було б замість слова „модерної" поставити слово „сучасної" молоді, яка краще передавала б зміст цієї праці.

Л. Луців

НОВІ ВИДАННЯ

- **На Слідах.** Двомісячник, виходить при Українськім Національнім Музеї, Онтаріо, Каліфорнія, 1955, ст. 32.
- **Вільна Україна.** Збірник ч. 6. Журнал української визвольної думки. Рік II, ч. 6. Дітройт, 1955, ст. 64.
- **Віблос.** Журнал бібліографії, критики і рецензій. Рік I, ч. 6. Жовтень, 1955. Ню Йорк, 1955, ст. 16. (Циклостиль).
- **Жіночий Світ.** Видає Організація Українок Канади. Рік VI, ч. 9. Вересень 1955. Вінніпеґ, Ман. Канада, 1955, ст. 24.
- **Український Місіонар у Бразилії.** Серпень, 1955. Рік XX, ч. 8. Прудентопіль, 1955, ст. 16.

Львові і який поруч свого друга Й. Стадника, що теж вже відійшов від нас, здається, найдовше з усіх галицьких акторів виступав на сценах наших театрів. Він захоплював усіх своїм гарним басовим голосом, своїми рухами, мімікою. В цей спосіб він не лише надробляв свої ролі, але створював оригінальні інтерпретації цих роль. Рубчак був прекрасним коміком. У двох ролях Рубчак був недосягнутий, а саме в ролі Карася („Запорожець за Дунаєм") і в ролі багатого свинаря в „Бароні циганів". З інших наших акторів цього часу запам'ятав я собі Сенькова. Це був високий, гарний брюнет, який знаменито грав демонічні ролі. Його роля вбивника Каїна держала у великому напруженні всю публіку. Знаменитий був його партнер Дзюньо Калин в ролі Авеля, який з великим чуттям і внутрішнім переживанням виконував цю ролю. Він був теж дуже добрий у ролях амантів. Дуже добрим коміком був Мар'ян Крушельницький. Його невеликий ріст надавав особливого забарвлення його комічним креаціям. Незвичайно подобалася публіці його роля Пафнуція, здається, в „Кумі Мартi". Він, треба признати, був найкращим коміком в цьому театрі і його виступи сприймала публіка з великим захопленням. Знаменитим актором-коміком був Володимир Бурбела, який добився незвичайних успіхів у театральному мистецтві. На жаль, передчасно трагічно закінчив своє молоде життя. Оригінальним коміком був теж Павло Демчук, знаменитий в ролі джури в „Шельменко денщик" і в ролі старости в „Сватанні на Гончарівці".

З жінок-акторок цього часу пригадую собі Юрчакову в ролі Марусі („Ой не ходи, Грицю"), яка з великим чуттям і розумінням виконувала цю ролю. Покійна Бенцалева прекрасно, з великим чуттям, виконувала ролі матері, баби-цокотухи, поважних матрон тощо. У ролях дочки, дівчини-любовниці найкращою була Крумпівна, ніжна бльондинка з синіми очима, яка своєю грою захоплювала усіх і була справжньою улюбленницею публіки. Дуже добрі успіхи в театральній штуці мала Марійка Калин, яка була незаступима в ролях кокеток і рафінованих амантон. Своєю з природи жвавою і енерґійною вдачею вносила вона багато темпераменту життя у ці ролі.

Згодом уведено в нашому театрі звичай влаштовувати т. зв. бенефісові вистави, тобто вистави, з яких прибуток ішов на користь одного актора, який у цій виставі грав головну ролю. Кожного разу все інший актор одержував усю касу, після відтягнення, очевидно, податку й інших витрат. Після закінчення такої бенефісової вистави, публіка, а головно старшини робили овацію даному акторові. Його закидували квітами і вручали дарунки. Дуже часто такого актора або акторку запрошували старшини з усім театром до готелю або ресторану і влаштовували прийняття. При таких оказіях відкривали наші актори не одного українського патріота, не одне щире серце, яке билося під сіро-зеленою московською військовою уніформою.

Кожну новопідготовлену виставу театру сприймала публіка, а головно військо зі щирим захопленням. Не раз бувало під час напружених моментів гри акторів, на залі поставала ідеальна тишина, лише чути було, як на бальконі лускали солдати насіння соняшника або гарбуза т. зв. „семушки"... Рідко коли приходило на бальконі між солдатами в часі гри до словної перепалки або бою на кулаки... Тоді вистачало, щоб в перших рядах піднісся якийсь старшина, який своїм суворим поглядом або кивком руки успокоював порушників порядку. В найгіршому випадку, таких закукурічених молодців випроваджував „городовий" за ковнір на коридор. Дуже часто усі квитки на вистави були випродані, і тоді звичайно солдати вилазили з-надвору на вікна, які під їх напором тріщали, а скло сипалось на залю. Це свідчило про те, якою популярністю втішались вистави нашого театру. Крім вечірніх вистав, відбувались теж і пополудневі для війська, очевидно, за окремим дозволом військової влади.

***

Настав 1917-ий рік. В Росії заносилось на революцію, повіяло новим духом свободи. В Києві постала 7-го березня під проводом Михайла Грушевського Українська Центральна Рада. В запіллі і на фронті пролунав новий клич: „Долой войну, мир без анексий і контрибуцій". Дисципліна на фронтах занепала, деякі частини не хотіли воювати і влаштовували мітінґи, маніфестації за припиненням війни та поворотом додому. Хвиля демонстрацій не минула й Тернополя.

Одного разу, вертаючи зі школи, я побачив як кілька солдатів задержали таки біля „Міщанського Братства" одного „городового" (міського поліцая), здерли з нього шапку, відобрали „оружіє", добре почастували п'ястуками і казали йому йти на фронт „захищати батьківщину". Таких випадків було більше і ніхто з „городових" не мав відваги з'явитися на вулиці.

Здається, при кінці квітня або з початком травня відбулося в Тернополі величаве Свято Свободи, в якому взяло участь громадянство Тернополя і всіх довколишніх сіл на чолі з нашим театром. Якщо не помиляюся, то ця маніфестація тривала цілий день і складалася з трьох частин 1) Велике Віче і збірка усіх військових частин на площі Собіського, 2) Похід головними вулицями міста військових частин і цивільного населення, 3) Святочний концерт в залі „Міщанського Братства". Щодо першої частини, то я пригадую собі лише те, що цілий чотирикутник площі Собіського разом з парком був заповнений великою масою усіх родів військових частин. Були там піхотинці, донські, кубанські козаки, черкеси і відділ артилерії. Очевидно всі відділи мали свої оркестри, прапори і транспаренти. Мене більше цікавила друга і третя частини свята, в яких брав участь наш театр. Після закінчення промов на мітинґу, коли вже проминули останні вигуки „Урра!" і „Да здраствует свобода!", почалась друга частина свята. На чолі походу їхали на конях в чудових козацьких одягах наші славні актори. В першому ряді їхали покійний Бенцаль і Рубчак в одягах гетьманів з булавами в руках. За ними у весняному сонці майоріли синьожовті прапори, бунчуки й інші козацькі інсиґнії, які тоді були в посіданні нашого театру. В дальніх рядах їхала вся театральна братія. Чудові козацькі одяги, різноманітні жупани, прапори творили мальовничу картину. Здавалося, що це ожили і їдуть справжні запорожці, козаки, гетьмани. Зібрані на обох хідниках вулиці Міцкевича, наші міщани, і всі ті, які не брали участи в поході, щиросердечно вітали вигуками „Слава!" наших загальнознаних і люблених акторів. Ця незабутня картина назавжди лишилася в моїй пам'яті. В мене дома довгий час зберігалася світлина з цього походу, яку зовсім вдачно (як на той час) зробив Міхенко. Світлина зображала чоло походу, тобто наших акторів, на конях на вул. Міцкевича, на тлі рогу поштового будинку, маґістрату і готелю „Поділля" Шидловської. За нашими акторами їхали і йшли військові частини з оркестрами, а далі шкільна молодь, громадянство Тернополя, селяни в народних одягах і інші. Такого величавого походу Тернопіль не бачив.

Після закінчення походу відбулася 3-тя частина свята: великий концерт в залі „Міщанського Братства". Програми концерту я вже собі не пригадую. В моїй пам'яті залишилась лише одна точка з тієї програми, а саме виступ Софії Стадник. Пригадую собі, як на сцену масстатично вийшла Софія Стадникова в національному одязі із синьожовтим прапором в руці і легенько коливаючи ним почала співати милозвучним сопрано:

„О Україно, о рідна ненько,
Тобі вірненько присягнем.
Серцю кров і любов,
Все Тобі віддати в боротьбі!

Заля на мить неначе завмерла, здавалась попала в якусь чарівну екстазу. Але після першої строфи зірвалась буря оплесків, пронеслись вигуки „Слава!" „Ще не вмерла Україна!" Після закінчення цілої пісні, заля гуділа, ревла від захоплення. На сцену посипались з усіх кінців квіти, а старшини кидали їй під ноги срібні і паперові рублі. Здавалось захопленню й оваціям не буде кінця. Цей образ усміхненої, незвичайно милої красуні, Стадникової, яка була окрасою наших сцен, залишиться назавжди в моїй пам'яті. Вона, наче перша ластівка принесла до нас цю пісню від наших славних УС-Стрільців, які створили її по другому боці фронту. (Покійний Стадник виїхав перед вибухом війни в справах театру зі Львова до Києва, а жінка залишилась у Львові. І саме тут в Тернополі вони обоє зустрілись. В який спосіб Стадникова дісталась до Тернополя через лінію фронту, цього я не знаю).

Після цього Свята Свободи, яке надовго залишилось в пам'яті тернопільців, закінчив небаром наш театр свою мистецьку діяльність. Почалась австрійська контрофензива, і мабуть в липні або серпні „наші" знову здобули Тернопіль. Театр припинив свою працю, а більшість акторів вступила в ряди УССтрільців.

***

Кінчаючи цей скромний спомин про наш театр в Тернополі, хочу підкреслити його значення і ролю, яку він в той час виконав. Своїм живим, мистецьким словом, театр будив і скріпляв свідомість наших народних мас. Він передусім розкрив очі і душу тим численним нашим братам з-над Дніпра, які в одностроях царської армії пізнали, що тут, в Галичині живуть не „ґерманці" або „австрияки", але такі ж самі українці, як вони, сини одного народу. В цьому напрямі наш театр блискуче виконав своє завдання.

ДОПОМОЖІТЬ „ВЕСЕЛЦІ" ПРОЯСНИТИ ДУШУ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТИНИ! ВИШЛІТЬ СВОЮ ЩЕДРУ ПОЖЕРТВУ НА ВИДАВНИЧИЙ ФОНД „ВЕСЕЛКИ"!

ЩЕ В СПРАВІ ВИДАННЯ ТВОРІВ І. ФРАНКА

Від довшого часу на сторінках „Свободи" ведеться виміна думок про відзначення Франкових роковин. Досі у дискусії забирали голос: проф. В. Дорошенко, Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці, д-р І. Лисяк-Рудницький, мгр. В. Барагура. Дискутанти, хоч із різнородним підходом до цієї важливої справи; внесли багато цінних думок. Зокрема, як довідуємося зі статті мгр-а Барагури, „Книгоспілка" запланувала 15-томове видання мистецької творчости І. Франка. Можливо, що тепер НТШ зрезиґнує зі свого попереднього пляну зладження вибору найцінніших творів Франка, а всю увагу присвятить, як зазначив д-р І. Лисяк Рудницький, критичним, історично-соціологічним та політично-публіцистичним писанням Франка. Саме до цієї справи бажаю коротко висловитися.

На мою думку корисно було б, якщо б НТШ могло спромогтися при матеріяльній підтримці громадянства видати два томи, присвячені І. Франкові. Один том міг би помістити передруки соціологічних, політичних й історичних творів Франка, а другий критичні завваги чи пак студії над багатосторонньою творчістю Франка. Ці два томи себе взаємно доповняли б і давали б повний образ І. Франка як науковця і ідеолога.

В моїй замітці зупинюся виключно над історичними творами Франка, які на мою думку повинні ввійти в це видання. Треба відзначити, що Іван Франко як історик України майже зовсім призабутий. Д о с л і д н и к и концентрували свою увагу головно на літературну спадщину Покійного, а поменше займалися його політичними та історіо-соціологічними творами. Натомість сутоісторичні праці Франка загалові, а навіть науковцям, майже недоступні. Тому в другому томі праць треба було б надрукувати студію про Франка, як історика України. Іван Франко був першим автором фахової оцінки історичних писань проф. Грушевського, головно рецензуючи появу перших 6 томів монументальної Історії України-Руси. В газетних числах „Діла" за осінь 1911 р. появилися численні статті з історичною тематикою. Також у науковім додатку до „Учителя" у 1912 р. (ч. 1—3) друкувались історичні розвідки Франка. Проте вже 1912 р. появилися „Причинки до Історії України-Руси" накладом Франка, де були зібрані й наново зредаговані його важливіші історичні розвідки.

В моїй короткій замітці не маю змоги зупинитися над поглядами Франка, як історика, на історичний розвиток української нації. Тут відзначу хіба деякі трактати, які було б корисно передрукувати: „Дещо про Антів", „Дещо про Хозар", „Брунон із Квербурга, гість Володимира Великого в 1001 р.", „Придунайські плем'я в Залісcю (Трансільвані)". Крім того можна б додати малу історичну замітку Франка разом з перекладом історичних оповідань Геродота п. н. „Скити й Скитія". Історіософічні погляди на історичний процес можна б згадати в відповідній розвідці в другому томі.

Любомир Винар.

Кожний свідомий українець та кожна свідома українка вважають своїм обов'язком стояти в рядах Українського Народного Союзу щоб своїм членством збільшити кадри ідейних українських працівників.

Хроніка українського життя

В Англії

СПІЛКА УКРАЇНСЬКИХ УЧИТЕЛІВ ТА ВИХОВНИКІВ

В днях 6—7 серпня за ініціятивою Союзу Українців у Великій Британії скликано нараду вчителів та виховників на цьому терені, у висліді якої створено Спілку Українських Учителів та Виховників.

На голову Спілки обрано професора О. Монцібовича, членами управи — проф. І. Марченка, п-і А. Зайченко-Калиник, проф. І. Голубовича й п. Ю. Кисілевського. В нарадах брало участь біля півсотні вчителів та виховників, які під сучасну пору ведуть працю в суботніх школах та садочках на терені Англії, які існують в приблизно 20-ти більших осередках скупчення нашого громадянства.

Нарадами Зборів керувала п р е з и д і я під головуванням проф. І. Ратушного. Доповідь про стан рідного шкільництва та навчально - виховної праці з дітворою та молоддю на цьому терені, виголосив п. А. Відось, діловий секретар Управи СУБ установи, яка за браком окремого керівного тіла в тій ділянці, вела і несла весь тягар роботи. Метою конференції було: покликати до життя тіло, яке опрацьовувало б фаховий бік роботи цієї ділянки нашого громадського життя. На нараді покликано до життя три комісії: методично - навчальну, дошкільного виховання та фахового нагляду над видаванням шкільних підручників та дитячої літератури.

Нарада висловила свою незламну волю працювати для добра української нації, своїм вкладом дати моральні та матеріяльні підвалини для майбутнього України: збереження молодого українського доросту у вірності ідеалам, за які ми продовжуємо нашу боротьбу під сучасну пору.

А. П.

ФІЛЬМ „НАТАЛКА ПОЛТАВКА" В АНГЛІЇ

Після успішного висвітлення фільму „Наталка Полтавка" у Франції та Бельгії, українське громадянство В е л и кобританії мало нагоду побачити цей фільм також в себе.

На протязі шести тижнів цей фільм висвітлювано в майже 30 найбільших осередків скупчення в Англії з небуденним успіхом. Багато людей не змогли побачити його прямо тому, що залі, в яких відбувались сеанси, не вміщали їх. Так було в Бредфорді, Льондоні, Ковентрі і інших містах. Повторювати сеансів не було змоги, бо згідно з наміченим пляном, сеанси відбувалися кожного дня, і то навіть в робочі дні вечорами, кожного дня в іншій місцевості. Ті, що не мали змоги оглядати фільм в місті, де проживають, змушені були їхати за 30—40 миль до сусіднього міста. Було й багато таких, що їхали в сусідні осередки оглядати його вдруге.

І не дивно! Бо фільм кольоровий і в нічому не уступає другим, в нормальних умовах випродукованим фільмам в добре обладнаних студіях. Чистий та виразний звук рідної пісні, м'який, милий колір краєвидів та сцен рідного побуту на екрані, — все це не лише переносило глядачів в рідні сторони на „крилах мрій", але рівночасно говорило за високоякісну продукцію та свідчило про той велетенський вклад енерґії та вміння п. В. Дніпрового та п. Є. Чайки, які дали глядачеві фільм з рідної, близької й дорогої нашим серцям тематики.

В. Дніпровий в ролях — Петра та Возного, Є. Чайка в ролі Наталки, — своєю високомистецькою грою не залишають жадних сумнівів, що в їхніх особах маємо не лише мистців української сцени, але для яких і кіностудія не чужа.

Треба подивляти вміння та великий досвід п. В. Дніпрового, який на основі так відомої, але невмирущої нашої оперети „Наталка Полтавка", дав сценарій, хоча й відомий кожному своїм сюжетом, але все таки новий своїми деталями, задумом, виконанням; сценарій, що притягає увагу глядача, наче б то він бачив його вперше. А. П.

● **В Індії,** у стейті Маджа Прадеш, призначено в и с о к у грошову нагороду для тих осіб, що вбють 9 тигрів-„людожерів", які тероризують населення цієї центральної індійської провінції. Один з тигрів — „людожерів" уже три роки уникає куль найвправніших ловців.

● **У Швайцарії,** на шляху до Женеви, відчинились задні двері великого авта-клітки з левом. Проїжджаючий мимо автомобіліст заалярмував найближчу станицю поліції, яка відразу зорганізувала облаву на лева. А проте лев спокійно сів собі біля відчинених дверей і розглядався, не виявляючи охоти вискочити на волю. Він ні трохи не противився, коли відігнали його вглиб клітки й зачинили двері.

З Листів до Редакції

ВП. П. Редакторе!

Дирекція УМІ звертається до Вас з проханням помістити „Вияснення УМІ" у відповідь на статтю п. Я. Попеля, що появилася в ч. 104.

За Дирекцію УМІ
І. Соневицький.

ВИЯСНЕННЯ УМІ

В 104 ч. „Свободи" появилася стаття п. Яреми Попеля „УМІ і приватні учителі музики", яка могла б підкопати добре ім'я Українського Музичного Інституту, що об'єднав довкола себе подавляючу більшість українських педагогів і здобув собі міцне становище серед нашого громадянства, доказом чого сотні молоді, згуртовані в відділах УМІ по всіх більших скупченнях української еміґрації в ЗДА.

Дирекція УМІ стверджує отсим, що Інститут є вільною асоціяцією учителів музики, які насамперед працювали окремо і пізніше спонтанно об'єдналися, бо в об'єднанні добачують великі користи для справи музичного виховання нашої молоді. УМІ має на меті допомагати своїм товаришам-учителям музики, а не „ліквідувати приватні варстати праці". На спільних конференціях, у вільній дискусії обговорюється шляхи праці, а групова виміна думок і критичне ставлення до справи, дає перевагу над розпорошеністю. Тому З'їзд учителів, маючи на увазі колишнє об'єднання музичних педагогів в „Музичнім Інституті ім. Лисенка у Львові" ухвалив інкримінovану п. Я. Попелем постанову з закликом до об'єднання всіх тутешніх українських музик-учителів і надалі не перестане працювати в цьому напрямі.

Дирекція УМІ
Ню Йорк, 15 жовтня 1955 р.

Голос Читача

У СПРАВІ КАНДИДАТУРИ Т. ЛИТВИНА

Переглядаючи часопис „Свобода" з 12 жовтня ц. р., я був дуже зацікавлений статтею, присвяченій спеціяльно передвиборчій кампанії в м. Нюарку. На кандидата на становище ассемблемена леґіслятури стейту Ню Джерзі обрано п. Т. Литвина. Як дізнався я з часопису, то і губернатор Майнер був дуже зацікавлений кандидатурою п. Литвина. Ми українці тимбільше й особливо ми повинні підтримати виборчу кампанію, а значить допомогти п. Литвинові зайняти становище ассемблемена.

Отже тому, на мою думку Вашим обов'язком є повести в ширшому маштабі аґітацію серед українського громадянства, не залежно від того, до якої політичної партії хто належить, чи він демократ, чи республіканець, православний чи католик, щоб ми українці мали свого представника в стейтовім уряді. Ми всі мусимо як один віддати свій голос за кандидата п. Литвина, щоб він достойно був обраний на ту посаду, де бракує українця. Тому прошу всіх щиросердечно: допоможіть, щоб п. Литвин виграв у виборах. Я дуже жалую, що я ще не маю права г о л о с у в а т и, тому буду лише аґітувати за п. Литвином і нетерпляче чекатиму на результат виборів.

Щасти, Боже, п. Литвинові у виборах!

І. Філімончук,
Нюарк, Н. Дж.

„ВЕСЕЛКА" ЗРУШУЄ ДУМКИ І ПРИСТРАСТІ

ІЗ ВІДГУКІВ НА КАМПАНІЮ В СПРАВІ ПОЖЕРТВ НА ДИТЯЧИЙ ЖУРНАЛ

Здавалося б, що така скромна й невинна справа, як заклик до громадянства складати пожертви на продовжування видавати в другому році дитячий часопис „Веселку", не повинна викликувати відгуків пристрасного характеру. Тим часом зараз перші листи, які надходять в цій справі, доказують, що вона справді хвилює людей: ідеалісти й люди розсудливі, вдумливі й громадські, або ентузіязмуються і висловлюють Видавництву „Свобода" на різний лад признання та „подяку" за організування цього корисного діла, або — і це найчастіший випадок — просто вкладають даток до коперти і посилають його без ніяких коментарів, подавши тільки на коперті свою адресу. Але є й одиниці, які сердяться та своє скупарство чи нерозуміння цієї простої справи виявляють — анонімово. Є й такі громадяни, які — як видно з х листів — цілком похваляють місію „Веселки", але знаходяться у такій житьовій скруті, що дійсно не всилі матеріяльно цю місію підтримати. Їх листи зворушливі, так само, як листи тих, що посилають пожертви, дармащо самі слабо володіють українською мовою: вони хочуть, щоб їх діти краще нею володіли. Між першими, що зголошуються і висловлюють свої завваги, є „стара Союзова ґвардія", привикла до того, що треба підтримати кожну кампанію, яку веде Союзовий провід і сказати про неї своє слово. Дехто з них користає з нагоди, щоб сказати терпке слово критики про різні справи — вони мають на це право, бо ніхто не сумнівається в їх добрій інтенції.

„...Складаю Вам щиру подяку за Ваші труди, що Ви розпочали так важливу працю для рятування душ наших найменших. Висилаю $2 і я би дуже рад післати більше, але в родині сам працюю, а у мене є четверо дітей. Але я придбав ще одного передплатника, хоч він і не є членом Союзу. Але є тут і такий пан, що коли я дав йому весною коперту від УКК, то він подер її, хоч сам працює і його жінка і вже за тих 6 років, що є в Америці, купив дім, а приїхав сюди через ЗУАДК. Чи не варто б прізвища таких людей оголошувати в газеті?... **Яків Вілик, Шикаґо.**"

„...Вашу коверту знищив дощ, але я посилаю Вам $20.00, бо якраз тільки мав грошей дома. Бо ж я цієї самої крови і роджений в українськім селі... Я обіцяю ще колись більше вислати... **Стефан Ваціяк, Сиракюз**".

„...Дуже перепрошую Вас, що не можу нічого післати Вам на „Веселку", але я вже 2 роки сам живу на чужім хлібі, бо був спаралізований, мав дві операції і не всилі вже робити. Маю тепер 73 роки. І мені навіть трудно платити Союзовий взнос... Ще раз перепрошую, **Евстахій Бартощук, Шикаґо.**"

„...Посилаю $3.00 на Фонд „Веселки" і бажаю, щоб вона приходила частіше і в більшім форматі і щоб веселила не тільки молодих, але і старших, бо думаю, що і старші її люблять, як і я самий. **Дмитро Васько, Дітройт.**"

„З великою приємністю на таку гарну ціль складаю свій даток!" **Д-р Григорій Лозинський, Шикаґо.**

Міні називає робітничі організації „заборолом проти комунізму"

Вашингтон. — Голова Американської Федерації Праці Джордж Міні, виступаючи в Нортдамському університеті в Вашингтоні, заявив, що зорганізовані в спілках робітники — це найкраще забороло проти комуністичної пропаґанди, бо вони змагають до поліпшення умов своєї праці без клясової ненависти й боротьби, до якої закликають комуністи. Міні промовляв з приводу відзначення його „Медалею Летар" (Летар — Середопісна Неділя), яку йому передано за „видатне провідництво у світі праці" та за „християнське життя". Впродовж 73-річної історії цієї медалі, що нею католики нагороджують визначних світських людей, Міні — перший робітничий провідник, який дістав це відзначення. Архиєпископ Вашинґтону Петрік А. О'Бойл назвав Міні „найвизначнішим і найвпливовішим у світі робітничим провідником" і підкреслив, що Церква прихильно ставиться до робітничих організацій в цій країні.

На випадок алярму всі мешканці Вашинґтону мусять втікати з міста

Вашинґтон. — Дорадник у справах фльоти при президенті Айзенгавері, командор Едверд Л. Біч залвив комісарам Цивільн. Оборони, що 846,000 мешканців столиці мусять залишити Вашинґтон на випадок летунського алярму. Такий, досі таємний розпорядок, підписав президент Айзенгавер кілька тижнів тому. Евакуаційного пляну для Вашинґтону ще немає і тому його треба негайно виготовити. Покищо опрацьовано лише плян евакуації Білого Дому та Уряду Оборонної Мобілізації, які на випадок алярму, мають перенести свої бюра до місцевостей, що лежать за 300 миль від Дистрикту Колюмбія.

ВИКОНАЛИ СВІЙ ОБОВ'ЯЗОК

У цій рубриці друкуємо з признанням і подякою імена тих громадян, що прислали свою добровільну доплату до передплати „Свободи" та свою пожертву на фонд д и т я ч о г о ж у р н а л у „В е с е л к а".

СПИСОК Ч. 9.

І. Дідоха, Нюарк	$ 10.00
С. Дембіцький, Метачен	5.00
Д-р О. Дереш, Бруклин	5.00
М. Сухорський, Елизабет	5.00
Д. Косович, Бруклин	5.00
Є. Демидчук, Гемілтон	5.00
Н. Пригар, Міннеаполіс	5.00
Н. Волк, Трумбул	5.00
Н. Геречка, Сомервіл	5.00
І. Вілик, Мускатін	5.00
Л. Бачинський, Байон	5.00
І. Чарковський, Торонто	5.00
Д. Бурчинський, Шикаґо	5.00
О. Білоґан, Орандж	4.00
Ю. Фаріон, Клівленд	3.00
Ю. Монастирський, Алікв.	3.00
А. Глушевська, Монтреал	3.00
І. Назаренко, Елизабет	3.00
Ф. Савечка, Гартфорд	3.00
І. Усик, Іст Шикаґо	3.00
А. Королик, Гопвел Джанк.	3.00
Д-р С. Павлинський, Нюарк	3.00
Д-р В. Сайкевич, Картерет	3.00
І. Беген, Тітусвіл	3.00
К. Шевчук, Рачестер	3.00
І. Барановський, Шикаґо	3.00
Інж. Т. Семаківський, Ля Канада	3.00
І. Колачко, Шикаґо	2.55
С. Шиповський, Пікл Кров	2.50
о. Д. Кусів, Дітройт	2.00
о. М. Тимчук, "	2.00
Д. Волощук, Мелров Парк	2.00
Ґ. Небор, Шикаґо	2.00
В. Струтинський, Фила.	2.00
С. Якторович, Шикаґо	2.00
А. Фурчак, Шикаґо	2.00
Т. Вічук, Кентон	2.00
В. Шуба, Честер	2.00
А. Кухар, Бруклин	2.00
А. Федків, Бронкс	2.00
М. Задойний, Парма	2.00
Ю. Лошишин, Плейнфілд	2.00
І. Рудакевич, Пасейк	2.00
В. Шкляр, Судбурі	2.00
С. Дацюк, Шикаґо	2.00
М. Шавранський, Рачестер	2.00
А. Теплюх, Елмайра Гтс.	2.00
Н. Волощук, Торонто	2.00
М. Яцешок, Торонто	2.00
М. Зінченко, Форт Вейн	2.00
М. Ковбасюк, Сиракюз	2.00
М. Сірий, Байон	2.00
В. Осташок, Маямі	2.00
С. Гончаренко, Міннеаполіс	2.00
М. Лінник, Шикаґо	2.00
П. Куліш, Ню Гейвен	2.00
С. Небожинський, Бруклин	2.00
М. Безкоровайний, Елизабет	2.00
М. Янощак, Глен Овке	2.00
Ф. Скібінський, Пібоді	2.00
П. Ладубець, Бруклин	2.00
Я. Мартинюк, Пасейк	2.00
І. Шчпула, Вудсайд	2.00
М. А. Кердел, Готрел	2.00
Г. Ґрод, Росфорд	2.00
П. Шимкович, Ню Йорк	2.00
Д-р К. Вацук, Торонто	2.00
П. Кісь, Бабилон	2.00
П. Чапик, Валінґ Форд	2.00
Я. Букачевський, Бронкс	2.00
І. Рібий, Шикаґо	2.00
Ф. Григоренко, Бріджпорт	2.00
К. Гуцал, Міннеапіс	2.00
І. Волчанський, Шикаґо	2.00
С. Базик, Лянін	2.00
І. Сидор, Асторія	2.00
О. Куницька, Ню Йорк	2.00
І. Демчук, Форес Гіл	2.00
А. Періг, Ветлегем	2.00
М. Дзюма, Бронкс	2.00
К. Чупірчук, Фила.	2.00
М. Ільницький, Дітройт	2.00
П. Іщук, Шикаґо	2.00
М. Драбик, Асторія	2.00
П. Сороколіт, Ірвінґтон	2.00
Ф. Шабат, Вілланд	2.00
М. Марушка, Шикаґо	2.00
М. Гавришків, "	2.00
В. Шпот, "	2.00
І. Брезіцький, Ню Гейвен	2.00
М. Анастазієвський, Ст. Пол	2.00
А. Триш, Дітройт	2.00
Н. Годяк, Сентер Лайн	2.00
І. Кульчицький, Дітройт	2.00
М. Прихітко, "	2.00
І. Марковський, Спеонк	1.10
Н. ТрешН, Треш, Дітройт	1.00
М. Дербуш, Міннеаполіс	1.00
М. Костишок, Річмонд	1.00
Г. К., Трентон	1.00
І. Данилюк, Ваймар	1.00
М. Гнатьо, Росел	1.00
А. Сморжанюк, Ірвінґтон	1.00
М. Чорній, Гемтремк	1.00
М. Сенів, Амстердам	1.00
М. Рудик, Бетсвіл	1.00
В. Мельничук, Сиракюз	1.00
П. Левків, Вільямставн	1.00
Л. Ратич, Ніксон	1.00
Я. Погорецький, Рачестер	1.00
Я. Андріїв, Рачестер	1.00
М. Грицьків, Елмайра	1.00
А. Куць, Шикаґо	1.00
В. Волянюк, Акрон	1.00
І. Макар, Бруклин	1.00
К. Кульчицький, Фила.	1.00
Г. Діброва, Нюарк	1.00
Н. Н., Дорчестер	1.00
М. Заяць, Вашинґтон	1.00
І. Щудлюк, Бостон	1.00
Разом	$ 275.15
Раніше проголошено	2.061.15
Разом	$ 2.336.30

Книжка й часопис — найнеобхідніші в домі культурної людини

ВІСТІ З УКРАЇНИ

(За совєтською пресою і радіом)

ГОГОЛІВСЬКИЙ ПАЦЮК В СТРИЮ

Про такого Пацюка-Омельчука, що розпаношився і Стрию, у ветеринарно-бактеріологічній лябораторії, вміщено в „Радянській Україні" фейлетона. Гоголівський Пацюк сяко-тако перебивався варениками. Їв він їх так: „...роззявить рота, подивиться на вареники і ще більше роззявить рота. Тоді вареник вискочить з миски, шубовсне у сметану, перекинеться на другий бік, підскочить угору і якраз потрапить йому в рот. Пацюк з'їсть і знову роззявить рота, і вареник таким самим способом помандрує знову..." Натомість стрийський Пацюк-Омельчук свою чаклунську силу проявляє в папірцях. І самими лише варениками не задовольняється. А чаклунська його сила — в партійному білеті. Отож, летять йому в рот овес, солома, спирт, мануфактура, всякі інші дефіцитні товари, а він тільки папірці підписує, що все це іде, мовляв, не до його власного рота, а на ветеринарно-бактеріологічну лябораторію. І ніхто не може того Пацюка - Омельчука приборкати, нарікає фейлетоніст, бо — велика чаклунська сила в партійному білеті...

ОДНА-ОДНІСЬКА ЧОРНА ПОМІЖ 400 БІЛИМИ

Фото це зроблено на шляху у Вудленде Гілле у Каліфорнії під час переходу овець на пасовисько. На всіх около 400 білих овець була тільки одна чорна.

Італійські комуністи втрачають вплив поміж робітництвом

Рим. — Переведені між робітництвом окремих фобрик в Італії досліди виказують постійний занепад комуністичних впливів серед італійського робітництва. Досліди ці переведено в 250 фабриках, в яких працює понад 300,000 робітників. Число членів і прихильників контрольованої комуністами італійської Генеральної Конфедерації Праці, яка досі опанувала робітничий рух у країні, впали з 65 на 50 процент. Поміж робітництвом однієї з найбільших італійських фабрик гуми антикомуністична Федерація праці здобула цього року 66.5 процент голосів (минулого року вона мала тільки 58.5 процент голосів). У великій мірі до упадку комуністичних впливів причинилася інтервенція амбасадорки ЗДА Клер Бут Люс, яка заявила, що З'єдинені Держави стримають всі замовлення і позички фабрикам, робітники яких будуть іти за комуністами.

Сенатська Комісія досліджує нову комуністичну сітку

Вашингтон. — Голова Сенатської Підкомісії Внутрішньої Безпеки демократичний сенатор Джеймс О. Істленд сказав в радіовому інтерв'ю, що, на його думку, в ЗДА існує ще одна комуністична шпигунська сітка, крім тієї, яку тепер досліджує його підкомісія. Сенатор Істленд твердить, що комуністична пропагандивна література приходить до ЗДА найбільше через порти Ню Йорк, Сан Франсіско і Бостон, а з півдня, посередньо з країн Латинської Америки через Ню Орлінс. Урядовці митної служби обчислюють, що кожного місяця через Ню Орлінс приходить до ЗДА коло 1,000,000 примірників комуністичної пропагандивної літератури.

● На летовищі „Ля Гардія" в Ню Йорку, щойно знявшися вгору, впав літак. 18 пасажирам не сталося нічого. Пропелер відлетів від машини на 30 ярдів.

✝

Усім Рідним, Приятелям і Знайомим подаємо болючу вістку, що наша Найдорожча, Невіджалувана Мати, Сестра, Теща й Бабуня,

сл. п. Софія з Грушкевичів РАКОВСЬКА

вдова по бл. п. проф. Іванові Раковськім, заосмотрена Найсвятішими Тайнами, заснула в Бозі дня 18-го жовтня 1955 р., в лікарні у Нюарку, Ню Джерзі.

ПАРАСТАС відправиться у п'ятницю, 21-го жовтня ц. р., о год. 8-ій вечора в похоронному домі п. Литвина, 801 Спрінґфілд Евеню в Нюарку.

ПОХОРОНИ відбудуться в суботу, 22-го жовтня 1955 р., о год. 9-ій ранку з того ж похоронного дому до Церкви св. Івана Христителя у Нюарку, а звідти на цвинтар Evergreen у Нюаркў.

Вічна Їй Пам'ять!

Безмірним горем прибиті:
МИРОСЛАВ, син,
ОЛЕНА, синова,
ЮРІЙ, внук,
МАРІЯ ГРУШКЕВИЧ, сестра,
Олександра ПАЦАНОВСЬКА.

РОЗШУКИ

ПОШУКУЮ Рідних та Знайомих зі села Небилів, повіт Калуш, Галичина. Зголоситись прошу на адресу:
MICHAEL MENDIUK
Krankenhaus — Wintermoor
Uber Soltau. K-6. Z. 1, Germany

Пошукую: Марію з дому НИРКА прізвища по чоловікові не знаю, що походить зі с. Мельна пов. Рогатин, що 1926 року виїхала до Америки. Голоситись до:
MARIA SENYSZYN RUSYNKO
24 Vreeland Ave., Passaic, N. J.

Пошукую Тетяну з дому СЕНИШИН, (прізвища по чоловікові не знаю), що походить зі села Мельна повіт Рогатин, яка 1911 року виїхала до Америки. Зголошення до:
MARIA SENYSZYN RUSYNKO
24 Vreeland Ave., Passaic, N. J.

ТАРЗАН, ч. 3561. Блискавич на акція.

На шалений крик Узу до Тарзана підбігли болотяні люди.

Щоб себе оборонити, мавполюдина миттю зірвала зі стіни смолоскипи і хлюпнула полум'яною олією на своїх переслідувачів!